

Majandus- ja tööstusministri määruse „Soolise segregatsiooni vähendamine hariduses ja tööturul“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Toetuse andmise eesmärk on rahastada selliste tegevuste elluviimist, mis aitavad vähendada soolist segregatsiooni hariduses ja tööturul, sealhulgas eelkõige loodus- ja täppisteaduse ning tehnoloogia (ingl STEM¹ – *science, technology, engineering and mathematics*) ning hariduse, tervishoiu ja heaolu (ingl EHW – *education, health and welfare*) erialadel ja ametites, ning edendada soolist tasakaalu juhtimises ja otsustamises.

Toetatavad tegevused aitavad saavutada rakenduskava erieesmärgi a „parandada kõigi tööotsijate, eelkõige noorte ja pikaajaliste töötute ning tööturult eemale jäänud ja tööturul ebasoodsas olukorras olevatesse rühmadesse kuuluvate isikute tööle saamise võimalusi ja aktiveerimismeetmete kättesaadavust nende jaoks, tehes seda noorte puhul eelkõige noortegarantii rakendamise kaudu, ning füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise ja sotsiaalmajanduse edendamise kaudu“ meetme 21.4.2.2 „Meeste ja naiste võrdse majandusliku sõltumatuse toetamine ning soolise tasakaalu suurendamine kõigil otsustus- ja juhtimistasanditel“ ja sellega seotud sekkumise 21.4.2.21 „Soolise võrdõiguslikkuse edendamine tööturul“ eesmärki.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Määruse eelnõu ja seletuskirja on koostanud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi võrdsuspoliitika osakonna soolise võrdsuse poliitika juht Lee Maripuu (lee.maripuu@mkm.ee, tel 5914 3790), strateegiaosakonna välisvahendite õiguse nõunik Cyrsten Rohumaa (teenistussuhe lõppenud) ja struktuurivahendite nõunik Pille Penk (pille.penk@mkm.ee).

Eelnõu koostamisel konsulteeriti Riigi Tugiteenuste Keskuse ja avatud taotlusvoorude sihtrühmade ja potentsiaalsete taotlejatega, sh STEM-i ja EHW valdkonnas tegutsevate tööandjate, haridusasutuste ning personaliotsingu ja -arengu organisatsioonide ning nende katusorganisatsioonidega ning soolise võrdsuse edendamise valdkonna organisatsioonidega.

Määruse eelnõu juriidilise ekspertiisi on teinud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Gerly Lootus (teenistussuhe lõppenud).

Eelnõu on keeletoimetanud Justiits- ja Digiministeeriumi õigusloome korralduse talituse toimetaja Merike Koppel (merike.koppel@justdigi.ee).

¹ TAT-is kasutatakse loodus- ja täppisteaduse ning tehnoloogia (eestikeelse lühendiga LTT) valdkonna ühisnimetajana ingliskeelset lühendit STEM. Kuna hariduse, tervise ja heaolu valdkonnal ei ole eestikeelset üldtuntud akronüümi, kasutatakse selle vastena TAT-is inglise keelest pärinevat lühendit EHW. Kuna ka STEM-i tuntakse eesti keeles LTT vastena, siis kasutatakse selguse mõttes kõnesolevas määruses ja käesolevas seletuskirjas mõlema valdkonna puhul rahvusvaheliselt tuntud inglise keelel põhinevaid akronüüme.

1.3. Märkused

Toetuse andmise tingimused (edaspidi *TAT*) on seotud isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses ning selle kohta on koostatud täpsem mõjuanalüüs seletuskirja 5. peatükis.

1.4. Toetatavate tegevuste vajalikkuse põhjendus

Eestile on iseloomulik suur sooline segregatsioon ehk naiste ja meeste koondumine erinevatele erialadele, valdkondadesse ja ametikohtadele. Segregatsioon saab alguse naiste ja meeste erinevatest haridusvalikutest ning kandub hiljem tööturule. Tegevusalapõhine sooline segregatsioon oli Eestis 2022. aastal 37,7%, mis on Euroopa Liidu riikide seas üks kõrgemaid.

Suur sooline segregatsioon hariduses ja tööturul on üks soolise palgalõhe (2024. aastal 13,2%) peamisi põhjuseid ning on takistuseks naiste majandusliku sõltumatuse saavutamisel. Pikaajaline strateegia „Eesti 2035“ seab eesmärgiks vähendada soolist palgalõhet 2035. aastaks 5%-ni. Eesmärgi täitmiseks on vajalik tegeleda palgalõhe tekkimise juurpõhjustega, muu hulgas soolise segregatsiooni vähendamisega hariduses ja tööturul.

Sarnaselt paljude teiste riikidega on Eestis märkimisväärselt suur sooline segregatsioon loodus- ja täppisteaduste ning tehnoloogia (STEM) valdkonnas, kus on ülekaalus mehed ning hariduse, tervise ja heaolu (EHW) erialadel ja ametites, kus on ülekaalus naised. Seetõttu on TAT suunatud eelkõige neis valdkondades segregatsiooni ennetamiseks ja vähendamiseks, samuti vertikaalse segregatsiooni vähendamiseks kõigil otsustus- ja juhtimistasanditel. Järgnevates peatükkides (1.4.1.–1.4.3) on väljakutseid neis valdkondades kirjeldatud lähemalt.

1.4.1. Sooline segregatsioon STEM valdkonnas

Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituudi (EIGE) kohaselt² hõlmab STEM vastavalt ISCO-08 klassifikaatorile järgmisi ametite pearühmi: 21 loodus- ja tehnikateaduste tippspetsialistid, 25 info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) tippspetsialistid, 31 loodus- ja tehnikateaduste keskastme spetsialistid, 35 infotehnoloogia ja telekommunikatsiooni tehnikud, 71 ehitustöölised, v.a elektrikud, 72 metallitöölised, masinaehituse jms oskustöölised, 74 elektri- ja elektroonikavaldkonna töölised, 81 seadme- ja masinaoperaatorid ning koostajad ning vastavalt rahvusvahelisele hariduse klassifikatsioonisüsteemile ISCED-F 2013 järgmisi õppevaldkondi: 05 loodusteadused, matemaatika ja statistika, 06 informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogia, 07 tehnika, tootmine ja ehitus.

STEM valdkond on muutunud üha olulisemaks tööturul ja majanduses laiemalt. Kuigi STEM pakub rohkelt võimalusi ja on majanduskasvu ning innovatsiooni oluline mootor, on selles valdkonnas esinev sooline segregatsioon märkimisväärne.

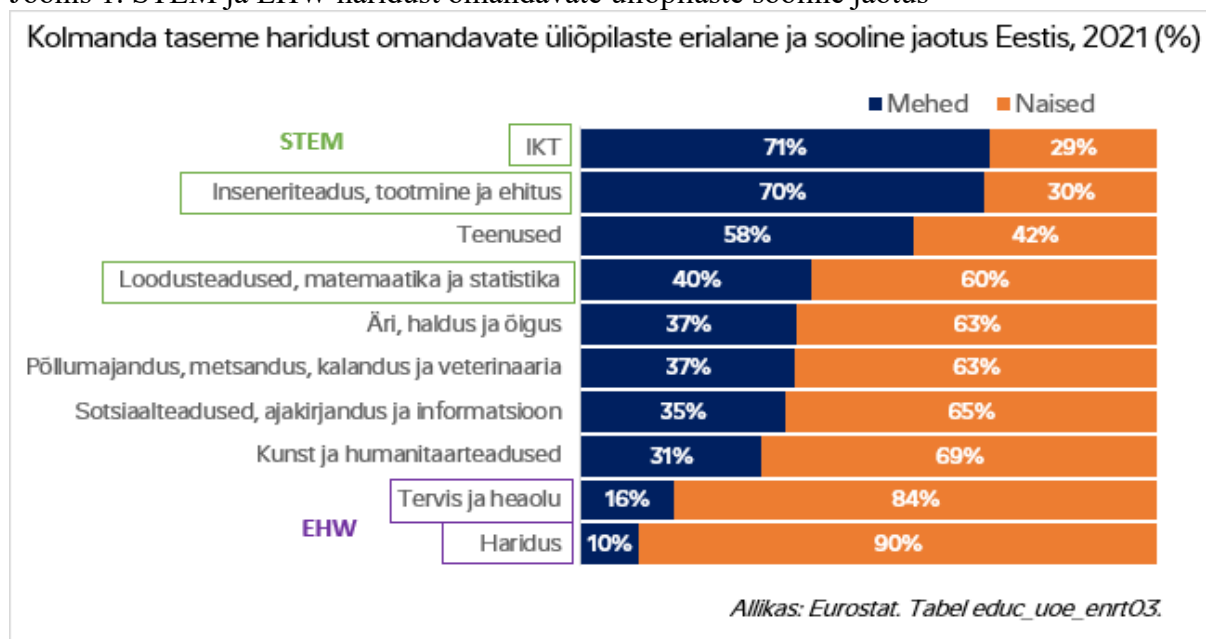
Vaatamata headele töövõimalustele, on STEM erialadel õppivate naiste osakaal väike. Eriti tugev on sooline segregatsioon info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) valdkonnas, kuigi võrreldes teiste Euroopa Liidu (EL) riikidega õpib Eestis keskmisest enam naisi IKT-d. Eurostati andmetel on kolmanda haridustaseme õpilaste seas meeste osakaal IKT, inseneriteaduse, tootmise ja ehituse valdkonnas 70% (vt joonis 1). See trend jätkub ka tööturul, kus 76% IKT spetsialistidest on mehed. EIGE statistika näitab, et IKT sektoris on naised

² Vt EIGE raport [Study and work in the EU: set apart by gender \(europa.eu\)](https://eige.europa.eu/publications/study-and-work-in-the-eu-set-apart-by-gender), lisa 1

haritumad kui mehed, kuid nad töötavad meestest sagedamini madalamatel ametikohtadel. Üha rohkem naisi asub IKT-valdkonda teise karjäärivalikuna ning neid on vähem nii juhtivatel kui ka kõrgelt tasustatud tehnilistel ametikohtadel nagu arendajad, arhitektid ja programmeerijad. Sellest johtuvalt on sooline palgalõhe IKT-sektoris 24%.

Uuringud näitavad, et soolise erinevuse vähendamine STEM valdkonnas aitaks leevendada tööturu kitsaskohti, suurendaks naiste tööhõivet ja tootlikkust ning vähendaks kutsealast segregatsiooni. EIGE hinnangul võib soolise erinevuse kaotamine STEM valdkondades aastaks 2030 suurendada Euroopa Liidu SKP-d elaniku kohta 0,7–0,9% võrra ja aastaks 2050 2,2–3%. Seetõttu on soolise tasakaalu saavutamine nendes valdkondades oluline nii soolise võrdsuse tagamiseks, aga ka majanduskasvu ja innovatsiooni soodustamiseks.

Joonis 1. STEM ja EHW haridust omandavate üliõpilaste sooline jaotus

Uuring „Klaasseinad ja klaaslagi Eesti IKT-s: müksud naiste osakaalu suurendamiseks IKT valdkonnas hariduses ja tööturul“³ toob välja soovitusel, millele on vaja tähelepanu pöörata nii hariduse kui ka tööturu osapooltel, sh õpetajate sootundlikkuse suurendamine, naiste (info)tehnoloogiaalase enesetõhususe suurendamine ja oskuste edendamine, IT-oskuste omandamise lõimimine erinevate ainetundidega, IKT ainekavade sisu ja õpetamismetoodikate ülevaatamine, külalisloengute ja kõneisikute, sh valdkonna naiseeskujude esiletõstmine, IKT-sektori maine sootundlik kujundamine, IKT sektori töö- ja õppekeskkonna auditeerimine, soolise tasakaalu poole püüdlemine IKT sektori ettevõtete eri tasanditel jpm.

1.4.2. Sooline segregatsioon EHW valdkonnas

EIGE kohaselt⁴ hõlmab EHW vastavalt ISCO-08 klassifikaatorile järgmisi ametite pearühmi: 22 tervishoiu tippspetsialistid, 32 tervishoiu keskastme spetsialistid, 23 pedagoogika tippspetsialistid, 53 isikuhooldustöötajad ning vastavalt rahvusvahelisele hariduse

³ Klaasseinad ja klaaslagi Eesti IKT-s - müksud naiste osakaalu suurendamiseks IKT valdkonnas hariduses ja tööturul - lõpparuanne.pdf

⁴ Vt EIGE raport [Study and work in the EU: set apart by gender \(europa.eu\)](https://eige.europa.eu/study-and-work-in-the-eu-set-apart-by-gender), lisa 1

klassifikatsioonisüsteemile ISCED-F 2013 järgmisi õppevaldkondi: 01 haridus, 09 tervis ja heaolu.

Eesti paistab koos teiste Balti riikidega EL võrdluses silma kõige väiksema meeste osakaaluga EHW valdkonna ametites. EIGE 2023. aasta soolise võrdsuse indeksi andmeil tegutsevad Eestis kõigist Eesti tööga hõivatud naistest 27% EHW ametites, meestest aga kõigest 5%.

2024. aastal Centari ja Rakendusliku Antropoloogia Keskuse läbi viidud uuringu „Meeste väikese osakaalu põhjused hariduse, tervise ja heaolu (EHW) valdkonna õppurite ja töötajate hulgas“⁵ andmeil töötas EHW ametialadel põhitöökohaga 2023. aastal kõigest 3% kõikidest töötavatest meestest. EHW ametites töötab viie aasta tagusega võrreldes mehi enam, aga meeste osakaal ei ole oluliselt kasvanud. Vaatamata meeste osakaalu vähesele muutusele, kasvab valdkonna kogu töötajate arv, mis näitab, et tegemist on kasvava tööjõunõudluse ja tähtsusega ametialadega.

Meeste osakaal on hariduse valdkonna ametialade töötajate seas 21%, tervishoius 12,5% ja heaolu valdkonnas 6,3%. Seega on EHW ametialadel mehed võrreldes naistega selges vähemuses. Väga vähe (1-2%) mehi töötab koolieelsete lasteasutuste õpetajate ning lapsehoidjate ja õpetajaabide hulgas, marginaalne on meeste osakaal algklasside, pikapäevarühma ja klassiõpetajate (4%) ning õenduse tippspetsialistide ja ämmaemandate seas (4%).

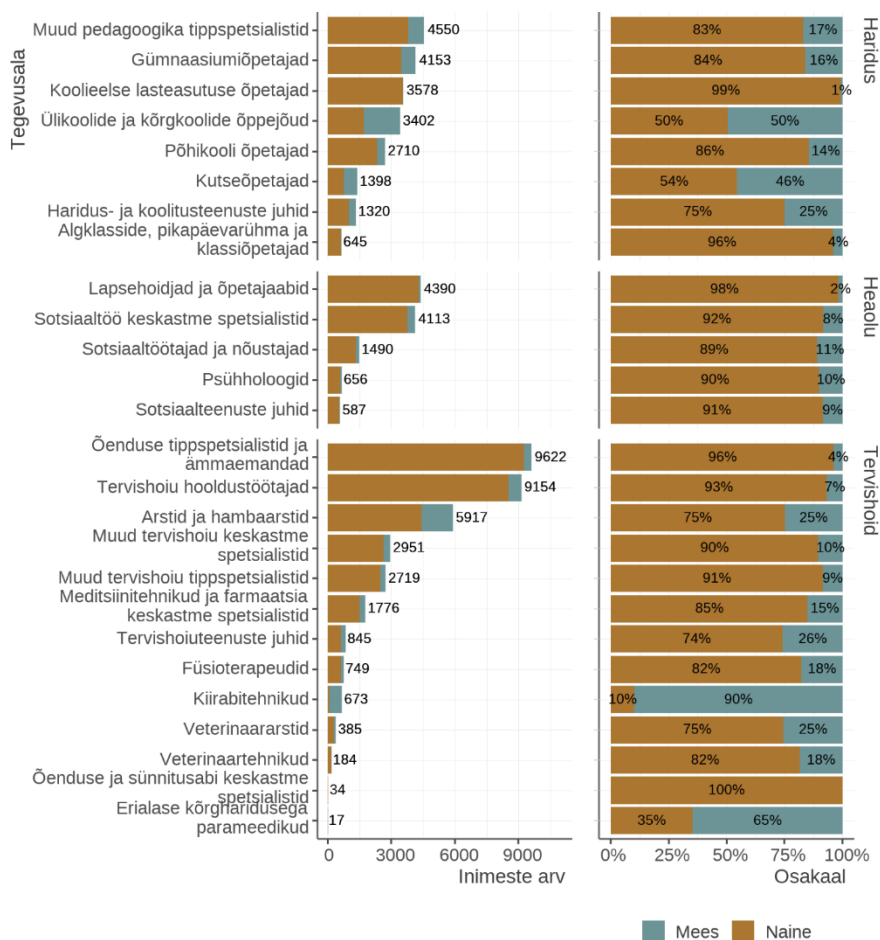
Siiski on ka ametialasid, kus mehi on proportsionaalselt rohkem – näiteks kiirabitehnikute ning parameedikute seas (vastavalt 90% ja 65%). Mehi ja naise on pea võrdselt õppejõudude (50%) ning kutseõpetajate (46%) hulgas.

Märkimisväärne hulk mehi töötab EHW ametialadel kõrval- või lisatööna. 2023. aastal töötas ca 25% heaolu ja hariduse ning 9% tervishoiu valdkonnas töötavatest meestest põhitöökohaga EHW-välisel ametialal. Aja jooksul on kõrvaltööna töötajate osakaal kasvanud kõigis valdkondades. EHW valdkonnas töötab meestest suurem osa kõrvaltööna kui naistest.

Tendentsina võib täheldada, et hariduse valdkonnas on seda suurem meeste osakaal, mida kõrgema õpetamise tasemega on tegemist. Tervise valdkonnas on suurem meeste osakaal kõrgemat kvalifikatsiooni nõudvates ametites nagu arstid, hamba- ja veterinaararstid ning päästetehnika kasutamise oskust nõudvates ametites. Heaolu valdkonnas meeste osakaal ühtlaselt madal kõigis ametites. Meeste väike osakaal EHW valdkondades seondub soostereotüüpidega, mis seovad teiste eest hoolitsemise üldisemalt ja seda sisaldava (hoole)töö tööturul traditsiooniliselt naistega. Meeste osakaal on väiksem kõigil EHW valdkonna ametialadel, kus on suurem hooletöö komponent (vt joonis 2).

Joonis 2. EHW valdkonna ametialadel põhitöökohaga töötavate inimeste arv ja osakaal 2023. aastal soo lõikes

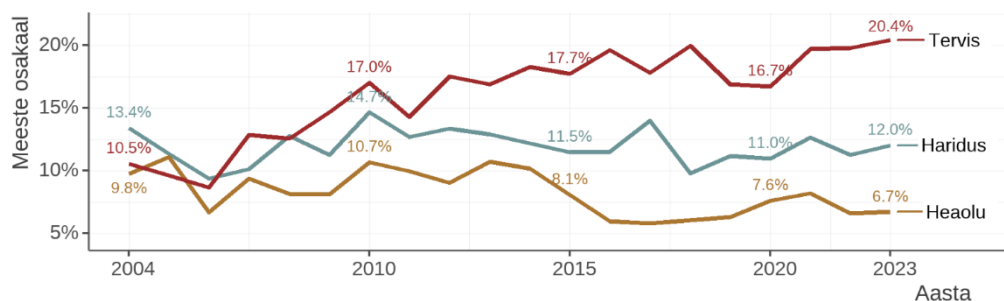
⁵ mkm.ee/sites/default/files/documents/2024-11/EHW_LÖPPRAPORT_2024.pdf

Allikas: „Meeste väikese osakaalu põhjused hariduse, tervise ja heaolu (EHW) valdkonna õppurite ja töötajate hulgas“, Centar ja RAK 2024

Soolise segregatsiooni EHW ametites saab alguse haridusest. EHW valdkondade õppekavadel õpinguid alustavate meeste arv ja osakaal erineb valdkonniti märkimisväärselt. 2023. aastal oli meeste osakaal hariduse õppekavadel 12%, tervise õppekavadel 20% ja heaolu õppekavadel 7% (vt joonis 3).

Joonis 3. Meeste osakaal EHW õppes alustanute hulgas

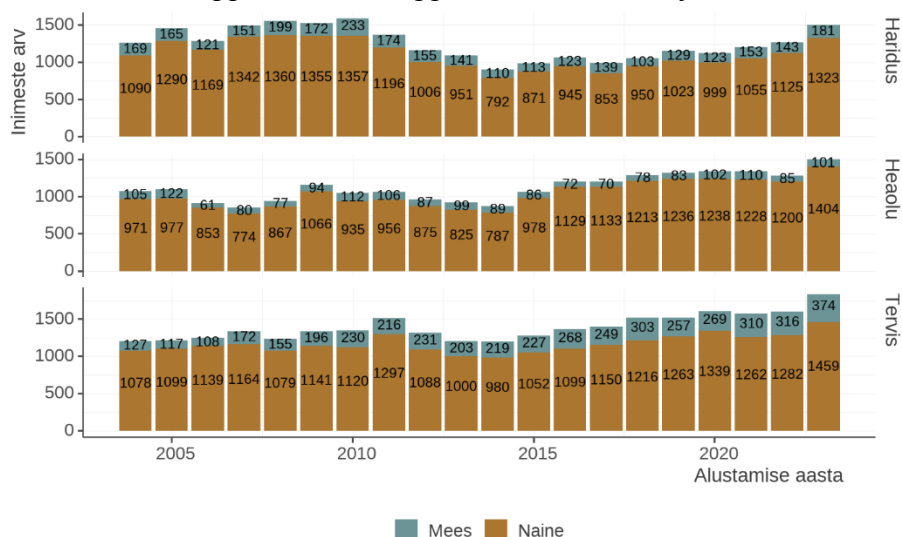

Allikas: „Meeste väikese osakaalu põhjused hariduse, tervise ja heaolu (EHW) valdkonna õppurite ja töötajate hulgas“, Centar ja RAK 2024

Viimase 20 aasta jooksul on meeste osakaal tervise õppesuunal kasvanud, hariduse õppesuunal püsinud muutumatuks ja heaolu õppesuunal langenud. Tervise õppesuunal kasvas meeste

osakaal statistiliselt oluliselt meditsiini residentuuri, teraapia ja taastusravi, farmaatsia ning õenduse õppekavadel. Hariduse õppesuunal ei kasvanud meeste osakaal ühelgi õppekaval ja aineõpetaja bakalaureuse õppes see hoopis langes. Heaolu õppesuunal kasvas meeste osakaal sotsiaaltöö ja nõustamise kutseõppe ning psühholoogia magistriõppes, kuid üldiselt on mehi neil erialadel endiselt väga vähe. Kuigi meeste osakaal ei ole EHW valdkonna õppurite seas kasvanud, on viimase 10 aasta jooksul siiski kasvanud EHW õpinguid alustanud õppurite koguarv kui ka meeste arv, eriti märgatav on kasv tervise valdkonnas (vt joonis 4).

Joonis 4. EHW õppesuundadel õppima asunud aasta ja soo lõikes

Allikas: „Meeste väikese osakaalu põhjused hariduse, tervise ja heaolu (EHW) valdkonna õppurite ja töötajate hulgas“, Centar ja RAK 2024

Õpingute katkestamise määr hariduse ja heaolu õppesuundadel on meeste seas suurem kui naistel. Hariduse ja heaolu valdkonnas õpinguid alustanud mees katkestab peaaegu kaks korda suurema tõenäosusega kui naine. Katkestamise määra erinevus naistel ja meestel viitab vajadusele üle vaadata, millised on soospetsiifilised õpingute valiku ja sobivuse tegurid, mis meeste suurema katkestamise põhjustavad. Tervise õppesuundadel meeste ja naiste katkestamine ei erine ja kohati on meeste katkestamise määr isegi väiksem. Seega on tervise valdkonnas meeste ja naiste tasakaal teistest valdkondadest parem ning muutused tasakaalu suunas suuremad.

Centari ja RAK-i uuringule tuginedes on tegurid, mis motiveerivad mehi EHW valdkonda sisenema, positiivsed eeskujud ja lähedane kokkupuude ametitega. Mehed, kes on varakult kokku puutunud eeskujude ja valdkonna tööga, valivad suurema tõenäosusega karjääri EHW ametites. Valdkonnas tegutsevad mehed põhjendavad oma ametivalikut missioonitundega. Töö emotsionaalne tasu ja ühiskondlik väärtus, samuti mitmekülgne ja stabiilne töö motiveerivad valdkonnas püsima ning mehed hindavad võimalust panustada ühiskonda ja aidata teisi.

Meeste sisenemist ja püsimist EHW valdkonnas takistavad eelkõige stereotüübid ja normatiivsed ootused, mis seostavad hooletööd naistega. Teisalt võivad mehed, kes töötavad EHW valdkondades, kogeda ka positiivset erikohtlemist, kuna nende väikese arvu tõttu hinnatakse neid kõrgemalt ja neile pööratakse rohkem tähelepanu. Esineb juhtumeid, kus meeste tööülesanded valdkonnas kohandatakse meestele vastavaks ja oodatakse neilt stereotüüpselt meestele sobivamaid tegevusi nagu poistele eeskujuks olemine, raskuste tõstmine, aktiivsete mängude korraldamine. Tuleb arvestada, et selline ametikoha kohandamine

loob omakorda segregatsiooni ja taastoodab soostereotüüpe. Uuring näitab sedagi, et EHW valdkonna juhtide hulgas on erialase taustaga mehi oluliselt vähem kui naisi. See võib näidata rahvusvahelises kirjanduses välja toodud klaaslifti efekti, mille järgi mehi eeliskoheldakse naiste poolt domineeritud valdkondades kiirema edutamisega.

Uuring „Meeste väikese osakaalu põhjused hariduse, tervise ja heaolu (EHW) valdkonna õppurite ja töötajate hulgas“ toob välja peamised soovitusel soolise tasakaalu suurendamiseks. Oluline on murda ametitega seotud soostereotüüpe ja tugevdada hooliva maskuliinsuse ideaali ühiskonnas, normaliseerides meeste rolli hooletööl. Samuti tuleb luua ühiskonnas parem ja terviklikum ettekujutus EHW valdkonna ametitest, tõstes esile valdkonna mitmekülsust, sh vähemtuntud ameteid ja nende ametite mitmekesisest karjääriteid ja -võimalusi. Poistele ja meestele tuleb luua võimalusi varajaseks kokkupuuteks EHW ametitega ning mitmekesistada valdkonda jõudmise teid, sh kasutada senisest paremini ära kaitseväge parameedikuga väljaõpet kui üht valdkonda sisenemise võimalust. Samuti on oluline kasutada ära võimalusi siduda valdkonnaga kõrvaltööna töötavaid ning karjääripöoret tegevaid mehi ning ennetada õpingutest väljalangemist.

1.4.3 Sooline segregatsioon otsustamises ja juhtimises

Soolist ebavõrdsust ühiskonnas peegeldab ka soolise tasakaalu puudumine otsustustasandil ehk **vertikaalne segregatsioon**. Naiste esindatus otsustamises ja juhtimises on valdkonniti erinev. Kuigi valitsuste koosseis on viimastel aastatel liikunud suurema soolise tasakaalu suunas ning 2023. aastal toimunud Riigikogu valimistel osutus valituks rekordarv naisi, on naiste osakaal kohaliku omavalitsuse volikogudes ja Riigikogus jäänud pidama umbes 30% juures. Avaliku teenistuse tippjuhtide seas on naiste osakaal kasvanud 40%-ni, samas on paljude suure majandusliku ja ühiskondliku mõjuga organisatsioonide juhtkondades naised esindatud tagasihoidlikult – näiteks riigi osalusega äriühingute nõukogudes on naisi 28% ja suuremate börsiettevõtete juhtkondades kõigest 13%. Selle näitaja poolest on meie lähinaabrite olukord oluliselt parem – Lätis on börsiettevõtete juhtkondades naisi 24% ja Leedus 27%, Soomes ja Rootsis enam kui kolmandik.

Karjääriredelil allapoole vaadates muutuvad soolised erinevused aga märksa väiksemaks. Eestis on 34,5% juhtivtöötajatest naised, mis on enam nii OECD kui ka EL riikide keskmisest. See viitab sellele, et naised ei liigu keskastme juhtidest kõrgemale – paljudes organisatsioonides on nn naistalentide ootejärjekord, kes klaaslaest läbi ei murra.

EIGE 2024. aasta soolise võrdsuse indeksi andmeil on naiste vähene osalemine otsustamises ja juhtimises selgelt Eesti arengu kitsaskoht (soolise võrdsuse indeksi majandusliku võimu alaskoor on kõigest 16,9 punkti), sest naised on tugevalt alaesindatud suure sotsiaalse ja majandusliku mõjuga organisatsioonide juhtimises. EIGE indeksi tulemuste järgi on Eesti majandusliku võimu näitaja poolest EL viimasel kohal ning jääb Balti riikidest silma selle poolest, et viimase 14 aasta jooksul pole majandusliku võimu näitaja mitte paranenud, vaid halvenenud. Selleks, et Eesti parandaks oma positsiooni EL riikide võrdluses, peame suurendama soolist tasakaalu otsustamises ja juhtimises.

Eesti elanike seas tehtud küsitlusuuringute andmetest nähtub, et ühiskonnas püsivad stereotüüpsed hoiakud naiste ja meeste sobivusest poliitilistele ja juhtivatele ametikohtadele. 2024. aasta Eurobaromeetri sooliste stereotüüpide uuringu⁶ kohaselt nõustub 33% Eesti

⁶ [Surveys - Eurobarometer](#)

elanikest, et naistel ei ole vajalikke omadusi ja oskusi, et täita vastutusrikkaid ametikohti poliitikas. Seejuures on EL riikide võrdluses võrreldes 2017. aastaga Eestis kõige enam (+13pp) kasvanud selle väitega nõustumine. 66% Eesti elanikest arvab, et mehed on poliitikas ambitsioonikamad; 37% arvab, et naised huvitavad vastutusrikkad ametikohad poliitikas vähem kui mehi; 44% ei nõustu, et naiste suurem osalemine poliitikas tooks kaasa kvaliteetsemad otsused. 38% Eesti elanikest arvab, et mehed on paremad juhid kui naised ja 32% arvab, et naised on liiga emotsionaalsed, et olla head juhid; samal ajal nõustub enamus Eesti inimestest (56%), et nõ „pehmed“ oskused, mida sagedamini seostatakse naistega, on hea juhtimise puhul tähtsad ning 60% elanikest nõustub, et sooliselt tasakaalus juhtkonnad on edukamad. 2021. aasta soolise võrdsuse monitooringu⁷ andmetel usub üle poole Eesti naistest (56%), ent vaid 36% meestest, et ettevõtetele on kasulik, kui selle juhtide seas on rohkem naisi.

Hoiakute puhul on oluline silmas pidada ka trendi, et eriti noorte naiste ja meeste vahel suurenevad paljudes riikides, sh Eestis lõhed stereotüüpsetes hoiakutes ja toetuses soolisele võrdsusele. 2022. aasta kodanikuhariduse uuring⁸ tõi välja, et võrreldes 2016. aastaga on poiste suhtumine naiste osalusse poliitikas muutunud tagurlikumaks. Pea pooled (49%) poistest jagavad seisukohta, et mehed sobivad poliitilise liidri ametisse paremini kui naised (nii arvab kõigest 10% tüdrukutest) ning pea veerand (24%) poistest nõustub, et naised peaksid jääma poliitikast kõrvale, samal ajal kui vaid 4% tüdrukuid toetas seda seisukohta. Vene õppekeele koolide õpilased toetavad soolist võrdsust vähem kui eesti õppekeele koolide õpilased, kuid see erinevus ei ole nii suur kui poiste ja tüdrukute vahelised lõhed. Kui Eesti tüdrukute hoiakud sarnanevad Põhjamaade õpilaste omadele, siis poiste hoiakud on muutunud tagurlikumaks, sarnanedes Poola ja Rumeenia õpilaste hoiakutega. On murettekitav, et tüdrukute valmisolek võtta sõna poliitilistel ja ühiskondlikel teemadel või osaleda tulevikus poliitikas on jätkuvalt madalad. Teisalt näeb PISA uuringu kohaselt 75% Eesti 15-aastastest tüdrukutest end 30-aastaselt töötavat juhi või tippspetsialistina (kusjuures tüdrukud sagedamini kui poisid: 75% vs 57%).

Naiste ja meeste hoiakute kaugenemisel ja ühiskondlikul polariseerumisel tervikuna on potentsiaalselt negatiivne mõju nii naiste osalemisele poliitikas kui ka demokraatia toimimisele – soolise tasakaalu puudumine tähendab kesisemat ühiskonnagruppide ja erinevate huvide esindatust poliitilises debatis ja poliitikakujundamises ning otsuste kvaliteedis.

Praxis 2024. aasta analüüs „Tippjuhiks saamise teed: mehed juhtuvad juhiks, naised juhivad end juhiks“⁹ toob välja mitmed ebavõrdsused ja erinevad soopõhised mustrid juhiks saamise teekonnal. Kui meesjuhtide karjääri kujunemise lugudes on sagedamini esil juhuse motiiv, st juhiks saadakse teadlikult oma karjääri kujundamata, siis naistele on iseloomulik samm-sammuline liikumine tippjuhi positsioonile. See tähendab, et naised peavad sagedamini läbima mitmeetapilisi konkursse, kuid mehi kutsutakse juhikohale asuma. Mehed osalevad tunduvalt vähem konkurssidel ning neile pakutakse ilma kandideerimata juhikohti juba juhtimise madalamatel astmetel. See ebavõrdsus alates madalama astme juhtide värbamisest võib takistada naiste juurdepääsu ka tippjuhi kohtadele. Tippjuhtidest naiste ja meeste tööalasel edenemisel on oluline roll professionaalsetel võrgustikel, kuid mehed saavad sellistest võrgustikest enam kasu. Eesti meesjuhtidel on paremad karjääri edendavad sotsiaalsed sidemed, naistel on sellistele võrgustikele piiratud juurdepääs ning nad ei adu, et sotsiaalsed võrgustikud on karjääri tegemiseks tähtsad. Meeste sotsiaalsetest võrgustikest pärit ametialaseid kontakte kasutatakse nii tööalaste otsuste tegemisel kui ka karjäärireedelil edenemiseks. Naiste võimalusi

⁷ Soolise võrdsuslikkuse monitooring 2021 | Võrdsuskeskus

⁸ ICCS 2022 Eesti raport 28.11.pdf

⁹ Praxis. Tippjuhiks saamise teed - mehed juhtuvad juhiks, naised juhivad end juhiks.pdf

osaleda võrgustikes piiravad nende eraelulised kohustused. See võib omakorda mõjutada naiste karjääri edenemist.

Praxise analüüs toob vertikaalse segregatsiooni vähendamiseks olulise tegevusena välja värbamisprotsesside ja karjääri edendamise strateegiate ümbermõtlemist ning suuremat läbipaistvust, et vähendada soostereotüüpide mõju ning soodustada soolist võrdsust. See hõlmab anonümiseeritud dokumendivoorusid, professionaalsete võrgustike toetamist ja teadlikku järelkasvu juhtimist, mis aitaks naisjuhtidel senisest edukamalt murda läbi klaaslae.

Soolise segregatsiooni peamiseks põhjuseks võib pidada soostereotüüpe, mis piiravad naiste ja meeste karjäärivalikuid. Eriti teravalt tõuseb soostereotüüpsete haridus- ja karjäärivalikute probleem esile tööturul vajalike oskuste ja pädevuste ning tööjõu paindlikkuse kontekstis. Selleks, et kogu olemasolevat talendivaru paremini kasutada, on oluline toetada inimeste annete ja potentsiaali toetamist ja rakendamist väljaspool stereotüüpsete soorollide piire.

Kuigi eriala valimine on inimese individuaalne otsus, sünnib see erinevate kultuuriliste, sotsiaalsete ja institutsionaalsete mõjutajate koosmõjus. Kuna sooline segregatsioon tööturul saab alguse haridusvalikutest, on oluline soodustada hariduse ja tööturu osapoolte, sh nii haridusasutuste, tööandjate kui personaliarengu- ja otsingu organisatsioonide teadlikkust, võimekust ja koostööd, et segregatsiooni ennetada ja vähendada ning soolise võrdõiguslikkuse seaduses (§ 10 ja § 11) haridusasutustele ja tööandjatele ette nähtud kohustusse soolist võrdsust edendada kohustusse tulemuslikult panustada.

2. Määruse sisu

Määrus on jaotatud üheksaks peatükiks, mis omakorda jagunevad 26 paragrahviks:

1. peatükk „Üldsätted“
2. peatükk „Toetatavad tegevused, kulude abikõlblikkus, toetuse määr ja riigiabi“
3. peatükk „Nõuded taotlejale, partnerile ja taotlusele“
4. peatükk „Toetuse taotlemine ja taotluste menetlemine“
5. peatükk „Taotluse rahuldamise otsuse muutmise ja kehtetuks tunnistamine“
6. peatükk „Toetuse saaja ja partneri õigused ning kohustused“
7. peatükk „Aruannete esitamine“
8. peatükk „Toetuse maksmise tingimused“
9. peatükk „Finantskorrektsioonid ja vaided“.

Määruse 1. peatükis sätestatakse määruse reguleerimisala, toetuse andmise eesmärk ja tulemus, terminid ning rakendusamet ja rakendusüksus.

Määruse §-s 1 reguleeritakse, millise meetme ja tegevuse elluviimiseks toetust antakse. Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) vahendite kasutamisel perioodil 2021–2027 Eestis on aluseks „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava perioodiks 2021–2027“ (edaspidi *rakenduskava*), mis on koostatud, arvestades Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artiklis 10 nimetatud partnerluslepet ja mille on kinnitanud nii Vabariigi Valitsus kui Euroopa Komisjon. Rakenduskava viiakse ellu perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse (ÜSS2021_2027) § 1 lõike 1 punkti 1 alusel.

Määrus on seotud majandus- ja tööstusministri 31. jaanuari 2025 käskkirjaga nr 12 „Tööturuprogrammi ja soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise programmi kinnitamine aastateks

2025–2028“ kinnitatud lisas 2 „Soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise programm 2025–2028“ esitatud tegevuse 1 „Soolise võrdsuse ja vähemuste võrdsete võimaluste edendamine“ teenusega 1.3 „Soolise segregatsiooni vähendamine hariduses ja tööturul“.

Lõige 2 täpsustab, et toetuse andmisel arvestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta, ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika suhtes kohaldatud finantsreeglid, artiklis 9 nimetatud horisontaalseid põhimõtteid ning aidatakse kaasa Riigikogu 12. mai 2021. a otsuse „Riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ heakskiitmine“ (edaspidi strateegia „Eesti 2035“) aluspõhimõtete hoidmisele ja sihi „Ühiskond – Eesti ühiskond on hooliv, koostöömeelne ja avatud“ alasihi „Hooliv ühiskond on tähelepanelik ja abivalmis“ saavutamisele. Vastavalt rakenduskava DNSH (ingl do no significant harm) analüüsile ei ole meetmel eeldatavalt märkimisväärset negatiivset mõju ühelegi keskkonnamärgile, seega on meede kooskõlas „ei kahjust oluliselt“ põhimõttega ning täiendavate leevendusmeetmete kehtestamine ei ole vajalik.

Lõikes 3 sätestatakse strateegilised dokumendid, millega on toetatavad tegevused seotud.

Lõike 4 kohaselt toimub struktuuritoetuste registri veebipõhises keskkonnas (edaspidi *e-toetuse keskkond*¹⁰) nii toetuse taotlemine kui ka taotlemise ja toetuse kasutamisega seotud teabe- ja andmevahetus. Toetuse saaja esitab e-toetuse keskkonna kaudu tegevuse toimumist tõendavad dokumendid ja aruanded ning enne seda teeb rakendusüksus samas e-keskkonnas kättesaadavaks nii taotlus- kui ka aruandevormid ning juhised.

Lõike 5 kohaselt ei dubleerita eelnõus Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määrust nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“¹¹ (edaspidi *ühendmäärus*). Ühendmäärus kohaldub koos määruses sätestatud erisustega. Ühendmääruse tingimused käsitlevad muu hulgas nii toetuse taotlemise protsessi kui ka taotlejale ja taotlusele esitatavaid nõudeid, taotluse menetlemise, rahuldamise ja rahuldamata jätmise tingimusi, samuti taotluse rahuldamise otsuse (edaspidi *TRO*) muutmise ja kehtetuks tunnistamise tingimusi, kulude abikõlblikkuse, toetuse maksmise ja tagasinõudmise ning teavituse ja aruandluse reegleid ning toetuse saaja kohustusi.

Määruse §-s 2 sätestatakse toetuse andmise eesmärk ja tulemus.

Lõikes 1 sätestatakse määruse alusel antava toetuse andmise eesmärk – toetada selliste tegevuste elluviimist, mis aitavad vähendada soolist segregatsiooni hariduses ja tööturul, sh eelkõige STEM ja EHW erialadel ja ametites (vt erialade ja ametite täpsemat kirjeldust ptk 1.4.1 ja 1.4.2) ning parandada soolist tasakaalu juhtimises ja otsustamises. Toetuse andmisega soovitakse parandada soolise segregatsiooni vähendamise eesmärgil hariduse ja tööturu osapoolte võimekust, oskusi ja teadmisi, et kujundada töö- ja õppekeskkonda stereotüübivabaks ning soolist võrdsust toetavaks. Et segregatsioon saab alguse haridusest ning kandub siis edasi tööturule, on haridustöötajatel, tööandjatel, personalispetsialistidel jt oluline mõju ja võtmeroll

¹⁰ SFOS SSO Login

¹¹ Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused–Riigi Teataja

soolise segregatsiooni vähendamisel. Samuti on haridusasutustel ja tööandjatel soolise võrdõiguslikkuse seadusest tulenev kohustus soolist võrdsust edendada.

Lõikes 2 on kirjeldatud toetuse andmise tulemus. Toetatud tegevuste tulemusena on poliitikakujundajad, haridustöötajad, tööandjad, karjäärinõustajad, personalispetsialistid jt olulised sihtrühmad teadlikumad teguritest, mis soodustavad soolist segregatsiooni hariduses ja tööturul, ning nad oskavad teadmiste põhiselt planeerida meetmeid ja tegevusi sooliste stereotüüpide vältimiseks ja stereotüübivabade erialavalikute toetamiseks.

Lõikes 3 on esitatud rakenduskava meetmete nimekirja väljundnäitaja, millesse toetuse andmisega panustatakse. Rakenduskava meetmete nimekirja väljundnäitaja on „Soolise segregatsiooni vähendamise tegevused“, mille sihttase rakenduskava meetmete nimekirjas on 42 ja mille raames loendatakse arvuliselt projektide raames ellu viidud tegevusi soolise segregatsiooni vähendamiseks.

Lõikes 4 on esitatud näitajad, millega hinnatakse lõikes 4 nimetatud aluspõhimõtete hoidmist ja strateegia „Eesti 2035“ sihi saavutamist. Näitajateks on ligipääsetavuse näitaja, soolise võrdõiguslikkuse indeks ning hoolivuse ja koostöömeelsuse mõõdik. Kõik määruse raames elluviidavad soolise segregatsiooni vähendamise tegevused panustavad otseselt soolise võrdsuse suurendamise ning soolise võrdõiguslikkuse indeksi paranemisse, sh soolise võrdõiguslikkuse indeksi alaindeksi „Töö“ näitaja paranemisse, mis mõõdab soolist segregatsiooni EHW valdkonnas. Hoolivuse ja koostöömeelsuse mõõdikusse panustatakse tööturul ebasoodsamas olukorras olevate (mh puude, vanuse, rahvuse tõttu) inimeste erineva olukorra ja vajadustega arvestamisega tegevuste kavandamisel ja elluviimisel ning barjääride kõrvaldamisega, mis takistab neil tegevustes osalemist, sh eelarvamuslikud hoiakud vähemusrühmadesse kuuluvate inimeste suhtes. Toetatavad tegevused ning kogu projektiga seonduv avalik info ja kommunikatsioon peavad arvestama ligipääsetavuse nõuetega ning ligipääsetavus tagatakse nelja peamise puudeliigi (liikumis-, kuulumis-, nägemis- ja intellektipuue) lõikes ja ajutise erivajadusega inimestele.

Lõige 5 täpsustab, et toetatavad tegevused on kooskõlas „Heaolu arengukavaga 2023–2030“. Toetatavate tegevuste kavandamisel on lähtutud „Heaolu arengukava 2023–2030“ alaeesmärgis „Sooline võrdõiguslikkus ja võrdne kohtlemine“ sätestatud järgmistest prioriteetsetest tegevussuundadest: 1) vähendada soostereotüüpide levikut ja nende piiravat mõju; 2) suurendada soolise võrdõiguslikkuse edendamise võtmesihtrühmade teadlikkust soolise ebavõrdsuse ilmingutest, põhjustest ja kaasnevatest probleemidest, soostereotüüpidest ja nende mõjust ning soolise võrdõiguslikkuse edendamise vajadusest ja võimalustest; 3) rakendada meetmeid hariduse ja tööturu soolise segregatsiooni vähendamiseks; 4) parandada soolist tasakaalu loodusteaduste, tehnoloogia (sh info- ja kommunikatsioonitehnoloogia), inseneeria ja matemaatika (nn STEM erialad) ning hariduse, tervishoiu ja heaolu (nn EHW erialad) valdkonnas; 5) luua toetatavad lahendused naiste karjäärivõimaluste parandamiseks, ettevõtlikkuse suurendamiseks ning negatiivsete soostereotüüpide leviku ja mõju vähendamiseks avaliku ja äri sektori otsustus- ja juhtimistasanditel soolise tasakaalu saavutamiseks, sealhulgas suurendada valikuprotsesside läbipaistvust ning objektiivsust.

Määruse §-s 3 nimetatakse meetme rakendusasutus (edaspidi *RA*) ja rakendusüksus (edaspidi *RÜ*). *RÜ* on Riigi Tugiteenuste Keskus ja *RA* on meetmete nimekirja meetme 21.4.2.2 rakendusasutusena nimetatud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium.

Määruse 2. peatükis sätestatakse projekti raames toetatavad tegevused, kulude abikõlblikkus ja toetuse määr.

Määruse §-s 4 sätestatakse toetatavad tegevused ja tegevuste sihtrühmad.

Lõige 1 seab toetatavatele tegevustele koostöö nõude ning sellega tuleb arvestada kõigi toetatavate tegevussuundade elluviimisel. Toetatavad tegevussuunad on loetletud § 4 lõike 1 punktides 1–3 ja need on: 1) tegevused, mille eesmärk on vähendada soolisi stereotüüpe ja suurendada naiste osakaalu loodus- ja täppisteaduste ning tehnoloogia (nn STEM) erialadel ja ametites; 2) tegevused, mille eesmärk on vähendada soolisi stereotüüpe ja suurendada meeste osakaalu hariduse, tervishoiu ja heaolu (nn EHW) erialadel ja ametites; 3) tegevused, mille eesmärk on vähendada soolisi stereotüüpe ja suurendada soolist tasakaalu kõigil otsustus- ja juhtimistasanditel.

Tegevuste elluviimine eeldab terviklikku ja mitmekesist lähenemist, mille keskmes on koostöö erinevate hariduse ja tööturu osapoolte ja teiste asjakohaste sihtrühmadega. Sellised osapooled võivad olla näiteks üldharidus-, kutse-, ja kõrgkoolid, STEM, sh IKT või EHW haridust või täiendõpet pakuvad haridusasutused; suures mahus STEM, sh IKT oskusi ja tööjõudu kasutavad ja vajavad ettevõtted; personaliotsingu- ja arengu organisatsioonid, kes tegelevad personali arendamise ja värbamise ning personalipraktikate arendamise ja rakendamisega; samuti soolise võrdsuse ja võrdsete võimaluste edendamisele pühendunud organisatsioonid, kes saavad panustada projektides vastava ekspertiisiga jt asjakohased soolise segregatsiooni vähendamisse panustavad osapooled.

Koostöö on sätestatud ka määruse § 10 lõikes 5, kus nähakse ette, et taotleja ei saa taotlust esitada üksi, vaid peab kaasama partneri või partnerid. Selline tingimus on seatud põhjusel, et segregatsioonist enim mõjutatud valdkondades tekiks sünergia haridusasutuste, personaliotsingu- ja arengu ettevõtete ning tööandjate vahel suurema mõjuga lahenduste ühiseks väljatöötamiseks ja rakendamiseks.

Tegevused eeldavad praktilist lähenemist, mis peavad tooma kaasa hariduse ja tööturu osapoolte võimekuse paranemise sooliste stereotüüpide vältimiseks ja soolise segregatsiooni vähendamiseks. Tegevused peavad aitama haridusasutustel, tööandjatel ja personaliotsingu ja -arenguga seotud organisatsioonidel kujundada organisatsiooni kultuur, sisekliima ja õppe- ning töötingimused selliseks, et need aitaksid kaasa eri soost inimeste võrdsete võimaluste edendamisele ning et praegu tugevalt segregeerunud STEM ja EHW valdkonnas õppimine ja töötamine oleksid atraktiivsed nii naistele kui meestele ning et organisatsioonide juhtimis- ja otsustamistasanditel saavutataks sooline tasakaal.

Sellised tegevused võivad hõlmata **soolist võrdsust toetava organisatsioonikultuuri ja õppetöö või personalipraktikate arendamist**. Näiteks võib olla vajalik STEM ja EHW valdkondades tegutsevate organisatsioonide õpi- ja töökeskkonna ning personalipraktikate süsteemne auditeerimine või analüüs soolise võrdsuse perspektiivist. Selliste tegevuste raames saab vaadata, milline on haridusasutuste õppekeskkond, organisatsiooni värbamisprotsessid, töökeskkonna kultuur, sh töö ja pereelu ühitamise võimalused, edutamine, palgapoliitika, koolitamine jms protsessid, et mõista, kuidas need toetavad naiste ja meeste jõudmist sektorisse ning seal õppimist ja töötamist. Soolist segregatsiooni võib aidata süsteemselt vähendada ka STEM ja EHW valdkondade haridusasutuste ja tööandjate soolise võrdsuse tegevuskavade loomine või olemasolevate organisatsiooni (personali)strateegiate või kavade täiendamine.

Kuna tööandjate ja haridusasutuste teadlikkus soolise võrdõiguslikkuse seadusest tulenevast edendamise kohustusest on madal, on oluline suurendada nende osapoolte **soolise võrdsuse edendamise alast teadlikkust ja kompetentsi**. Selleks võib projekti raames kavandada ettevõtete, haridusasutuste, personaliotsingu ja -arendusega tegelevate organisatsioonide soolise võrdsuse alast nõustamist ja konsultatsiooni, soolise segregatsiooni vähendamiseks STEM ja EHW valdkonnas, sh kaasata vajadusel väliseksperthe. Samuti võib olla asjakohane haridusasutustele, tööandjatele ja personalispetsialistidele suunatud **koolitus- või arenguprogrammide** elluviimine sooliste stereotüüpide märkamiseks ja ennetamiseks naiste ja meeste karjäärivalikute suunamisel. Juhul kui projekti raames viiakse ellu koolitustegevusi, tuleb järgida täiskasvanute koolituse seaduse (TäKS) § 15 lõigetes 2–4 seatud nõudeid.

Soolise võrdsuse edendamise alast teadlikkust ja kompetentsi ja jätkusuutlikku koostööd aitab toetada ka haridusasutuste, personaliotsingu ja -arendusega tegelevate organisatsioonide ja tööandjate **võrgustamist edendavad tegevused**, mis aitavad kaasa ühise infovälja loomisele, ühiste soolise segregatsiooni vähendamise eesmärkide seadmisele, koostöötegevuste planeerimisele ja elluviimisele ning paremale hariduse ja tööturu valdkonna organisatsioonide integratsioonile soolise võrdsuse edendamisel ja soolise segregatsiooni vähendamisel.

Samuti on asjakohased tegevused, mis on suunatud otseselt alaesindatud soost sihtrühmadele ja nende osaluse suurendamisele STEM ja EHW valdkondade õppurite ja töötajate seas. Näiteks võib ellu viia STEM ja EHW valdkondade **haridusasutuste ja tööandjate koostöös praktika- või karjääripöördeprogramme või rakendada töökohapõhiseid väljaõppeprogramme vms**, mille eesmärk on tuua valdkonda juurde alaesindatud soost inimesi.

Kuna STEM ja EHW valdkondadesse jõudmist ning soolist tasakaalu juhtimistasanditel mõjutavad oluliselt kultuuris püsivad soopõhised normid, siis on oluline tegevuste elluviimisel **tähelepanu pöörata ka STEM ja EHW erialade maine sootundlikule kujundamisele ja soostereotüüpide murdmist soodustavatele tegevustele juhtimises**. Siin on suur roll nii haridusasutustel ja tööandjatel kui ka nende katusorganisatsioonidel. Sellised tegevused võivad hõlmata näiteks segregatsiooni vähendamisele suunatud sisseastumis- ja värbamistegevuste sootundlikku kujundamist; teavitustegevusi ja värbamiskommunikatsiooni, mis aitavad suurendada alaesindatud soost õppurite/tööle kandideerijate arvu. Siia alla võivad kuuluda ka haridusasutuste ja tööandjate koostöös erinevad stereotüüpe murdvad tegevused, mis oleks suunatud nõ ebatraditsiooniliste eeskujude esile tõstmisele, nt karjääripäevad, ametialaseid stereotüüpe murdvate külalisesinejate kutsumine kooli õppetöö või karjäärinõustamise raames vms. Samuti võib soolise segregatsiooni vähendamiseks ja stereotüüpide ületamiseks kasutada **uuenduslikke või käitumisteaduslikke lähenemisi**, näiteks erinevate müksude väljatöötamist ja rakendamist, mille eesmärgiks on alaesindatud soost õppurite kandidatuuri/sisseastumise soodustamine, õppes püsimine ning õpingute lõpetamise soodustamine, värbamisprotsessides alaesindatud soost kandidaatide arvu suurendamine, personaliprotsesside ja -otsuste kujundamist viisil, et vältida teadvustamata eelarvamusi ja soostereotüüpe ning tagada ettevõttes nii meestele kui ka naistele võrdsed võimalused töötada juhtkondades jms.

Soolise tasakaalu suurendamiseks otsustamises ja juhtimises võivad olla asjakohased ka sellised tegevused, mis aitavad **organisatsioonides välja töötada ja rakendada personaliprotsesse ja -praktikaid, mis aitavad vältida teadvustamata eelarvamusi ja soostereotüüpe ning vähendada barjääre, mis takistavad naiste jõudmist tippjuhtimisse**, sh tagada naiste järelkasv keskastmejuhtimisest kõrgematel tasanditel. Selleks võib olla vajalik näiteks personalipraktikate arendamine ja juurutamine, mille eesmärk on sooliselt tasakaalus juhtkondade saavutamine. Samuti võib olla asjakohane planeerida naisjuhtide järelkasvu

toetavate võrgustiku-, mentorlus-, koolitus- ja arenguprogrammide vms väljatöötamist ja rakendamist, eesmärgiga vähendada vertikaalset soolist segregatsiooni kõigil juhtimistasanditel.

Eespool loetletud tegevused on näitlikud ning määruse § 4 lõige 1 punktides 1–3 sõnastatud toetatavad tegevused sõnastatud avaralt eesmärgiga pakkuda taotlejatele paindlikkust selliste tegevuste planeerimiseks, mis on kõige tõhusamad ja eesmärgipärasemad soolise segregatsiooni vähendamiseks ning mis vastavad sihtrühmade vajadustele kõige paremal moel.

Tegevuste planeerimisel tuleb eelkõige silmas pidada, et need oleksid tõenduspõhised ja/või uuenduslikud, eesmärgistatud ja põhjendatud. Kuna Sotsiaalministeerium ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on soolise segregatsiooni põhjuseid ja nende vähendamise võimalusi põhjalikult analüüsinud, soovitame taotlejatel tõenduspõhisuse toetamiseks lähtuda järgmistest uuringutest ning neis antud soovitustest segregatsiooni vähendamiseks: 1) „Klaasseinad ja klaaslagi Eesti IKT-s: müksud naiste osakaalu suurendamiseks IKT valdkonnas hariduses ja tööturul“ (Kantar Emor 2021); 2) „Nügimismeetodite kasutamine soostereotüübivabade karjäärivalikute ja töötingimuste toetamiseks“ (Kantar Emor 2022); 3) „Meeste väikse osakaalu põhjused EHW valdkonna õppurite ja töötajate hulgas“ (Centar ja Rakendusliku Antropoloogia Keskus 2024).

Lõige 2 sätestab toetatavate tegevuste sihtrühmad, kelleks on eelkõige haridustöötajad, tööandjad, personali- ja värbamisspetsialistid, õpilased ja üliõpilased, ettevõtted, haridusasutused, personaliotsingu- ja arengu organisatsioonid, sotsiaalpartnerid, soolise võrdsuse edendamisega tegelevad organisatsioonid, erakonnad, riigi- ja kohaliku omavalituse asutused ning poliitikakujundajad ja 15–74-aastased tööealised inimesed, kes on soolisest segregatsioonist enim mõjutatud, sh tööturul ebasoodsamas olukorras olevatesse rühmadesse kuuluvad isikud, kelle konkurentsivõime on tööturul madalam soo, vanuse, rahvuse, puude, elukoha tõttu, kes on tööturult kõrvale jäänud või kelle teadmised või oskused on tööturul vananenud. Et segregatsioon saab alguse haridusest ning kandub siis edasi tööturule, on haridustöötajatel, tööandjatel, personalispetsialistidel jt oluline mõju ja võtmeroll soolise segregatsiooni vähendamisel. Samuti on haridusasutustel ja tööandjatel soolise võrddõiguslikkuse seadusest tulenev kohustus soolist võrdsust edendada.

Lõige 3 sätestab, et projektide raames elluviidavates tegevustes osalemine peab olema sihtrühmale tasuta.

Lõikes 4 sätestatakse, et tegevuste kavandamisel tuleb silmas pidada ligipääsetavuse nõuetega, mis hõlmavad liikumis-, nägemis-, kuulmis- ja intellektipuudega inimeste erivajadusi. Samuti tuleb arvestada selliste erivajadustega, mille iseloom on ajutine ning mis võivad ilmneda tegevuses osalemise vältel ja tingida ajutise iseloomuga erivajaduse. Näiteks võib inimene vajada liiklusõnnetuse tagajärjel traumast taastumiseni, liikumiseks abivahendit (kargud, ratastool vms). Kõigile sihtrühma kuuluvatele inimestele tuleb tegevustes osalemiseks tagada ligipääsetavus ning samuti tuleb ligipääsetavaks teha avalik info ja kommunikatsioonitegevused.

Lõige 5 sätestab, et toetatavad tegevused on kooskõlas „ei kahjusta oluliselt“ põhimõttega, millega ei tekitata Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198, 22.06.2020, lk 13–43), artiklis 17 nimetatud olulist kahju. Vastavalt

rakenduskava DNSH (ingl. „*do not significant harm*“) analüüsile ei kahjusta TAT tegevused oluliselt ühtegi keskkonnaeesmärki ega suurenda negatiivseid keskkonnamõjusid.

Tegevuste elluviimisel tuleb tagada minimaalne ökoloogiline jalajälg, sh näiteks koolituste jm ürituste korraldamisel lähtutakse nn keskkonnasõbraliku sündmuse põhimõtetest nii tootlustamise ja transpordi planeerimisel kui ka materjalide (trükised, meened, nimesildid) kasutamisel ja teabe vahendamisel (digiprügi vältimine)¹².

Määruse § 5 täpsustab abikõlblike kulude loetelu.

Abikõlblike kulude tegemisel tuleb lähtuda ühendmääruse §-des 15 ja 16, käesolevas määruses ja taotluse rahuldamise otsuses sätestatust. Abikõlblikud on kõik kulud, mis on vajalikud §-s 4 nimetatud tegevuste elluviimiseks, mis on tehtud § 2 kohase tulemuse saavutamiseks ja vastavalt §-s 8 sätestatud piirmääradele. Abikõlblikke kulusid hüvitatakse tegelike kulude ja ühtse määra alusel. Kõik tegevustega seotud kulud peavad olema põhjendatud ning neil peab olema märkimisväärne mõju projekti tulemuste saavutamisele. Projekti kulud liigituvad otseseks või kaudseks vastavalt projekti sisutegevuste tulemusele. Otsesed kulud on seotud otseselt projekti tegevusega ja seda seost peab saama tõendada. Projekti otseseks personaliks loetakse projekti sisutegevusega, kaasa arvatud projektijuhtimisega, tegelevad töötajad. Administreerimisega seotud tegevused on tuletatud organisatsiooni kulude üldisest liigitusest.

Lõige 1 sätestab kaudsete kulude hüvitamise ühtse määra alusel, mis on 7% projekti tegevuste elluviimisega seotud otsestest abikõlblikest kuludest. Projekti kaudsed kulud on kulud, mis ei ole otseselt seotud projekti sisutegevuse ehk toetatava tegevuse rakendamisega, vaid abistavad sisutegevuse tegemist. Projekti kaudseteks kuludeks loetakse toetuse saaja administreerimistegevustega seotud personalikulud ja üldkulud ehk halduskulud.

Administreerimiskulud on:

- 1) raamatupidamine;
- 2) sekretäri- ja personalitöö;
- 3) juriidiline nõustamine;
- 4) riigihanke korraldamine ja ostumenetluse läbiviimine;
- 5) vara haldamine;
- 6) infotehnoloogiline tugitegevus.

Halduskulud on:

- 1) kontoritarvete ja -mööbli ostmine, rentimine, hooldamine ja remondi kulud;
- 2) sidekulud, sealhulgas interneti-, telefoni- ja postikulu;
- 3) infotehnoloogia kulud, sealhulgas tark- ja riistvara, kontoritehnika ostmise ja rentimise ning serverite, võrkude ja kontoritehnika hooldamise ja remondi kulud;
- 4) kütte-, vee- ja elektrikulud ning ruumide koristamise kulud;
- 5) ruumide rendikulud;
- 6) valveteenuse kulud;
- 7) maamaks;
- 8) pangakonto avamise ja haldamise kulud ning makse ülekandetasu.

Lõike 2 kohaselt võib lugeda abikõlblikeks kulud, mis on tekkinud kuni kolm kuud enne RÜ-le taotluse esitamist, kuni 3000 euro ulatuses. Varasemate programmiperioodide praktika on

¹² [Keskkonnahoidlike ürituste korraldamise riiklik juhis | Kliimaministeerium](#)

näidanud, et enne taotluse esitamist tehtavad kulud on pigem ettevalmistava iseloomuga (projekti taotluse koostamine, sihtrühma väljaselgitamine), mistõttu on põhjendatud nimetatud kuludele piirmäära seadmine. Taotleja peab arvestama, et kui ta on teinud kulusid enne TRO-d, siis negatiivse otsuse korral neid kulusid ei hüvitata.

Lõige 3 sätestab, et kui projektis viiakse läbi uuringu- või analüüsitegevusi, võivad need moodustada projekti abikõlblikest kuludest kuni 20%, kuid mitte rohkem kui 40 000 eurot. Selline piirmäär on seatud põhjusel, et toetatavate tegevustel oodatakse eeskätt praktilist lähenemist ja kasu, mitte valdkonna teoreetilist või empiirilist uurimist. TAT määruse tegevuste planeerimisel on Sotsiaalministeerium ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium juba läbi viinud mahukaid Eesti soolise segregatsiooni valdkonna uuringuid, millele toetumist ka tegevuste elluvijatel oodatakse. Need on: 1) „Klaasseinad ja klaaslagi Eesti IKT-s: müksud naiste osakaalu suurendamiseks IKT valdkonnas hariduses ja tööturul“ (Kantar Emor 2021); 2) „Nügimismeetodite kasutamine soostereotüübivabade karjäärivalikute ja töötingimuste toetamiseks“ (Kantar Emor 2022); 3) „Meeste väikse osakaalu põhjused EHW valdkonna õppurite ja töötajate hulgas“ (Centar ja Rakendusliku Antropoloogia Keskus 2024). Teatud mahus võib aga siiski eeldada, et tegevuste tõhusaks elluviimiseks võib olla vaja läbi viia ka uurimis- või analüüsitegevusi, näiteks konkreetse sihtrühma olukorra või vajaduste väljaselgitamiseks projektitegevuste lahenduste tõhusamaks väljatöötamiseks vm projekti sisutegevusi toetaval põhjusel. Eeldatakse, et sellised tegevused ei ületa 20% tegevuste kogumahust ning mitte rohkem kui 40 000 eurot.

Lõikes 4 sätestatakse, et kui projektis viiakse läbi meedia- ja kommunikatsioonialaseid tegevusi, võivad need moodustada projekti abikõlblikest kuludest kuni 20%, kuid mitte rohkem kui 40 000 eurot. Selline piirmäär on seatud põhjusel, et kommunikatsioonitegevused toetaksid projekti tegevuste eesmärkide saavutamist ning erinevate sisutegevuste elluviimist, kuid sellised tegevused (näiteks erinevate suuremahuliste teavituskampaaniate läbiviimine) ei tohiks olla projekti peamine või ainus tegevus. Seda eelkõige põhjusel, et meetme 21.4.2.2 „Meeste ja naiste võrdse majandusliku sõltumatuse toetamine ning soolise tasakaalu suurendamine kõigil otsustus- ja juhtimistasanditel“ raames viiakse majandus- ja infotehnoloogiaministri käskkirja „Soolise segregatsiooni vähendamine hariduses ja tööturul“ alusel Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi poolt ellu teavituskampaaniaid sooliste stereotüüpide ja segregatsiooni vähendamiseks ning selliste tegevuste dubleerimine ministeeriumi ja projekti elluvijate poolt ei oleks kulutõhus ega vajalik.

Lõiked 5–7 sätestavad, et kui projektis soovitakse teha rahvusvahelist koostööd, on need tegevused lubatud ainult Euroopa Liidu liikmesriikides, Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriikidega või Šveitsiga (edaspidi ühiselt *Euroopa Liit*) ja tegevuskulud ei tohi moodustada rohkem kui 10% projekti abikõlblikest kogukuludest. Abikõlblikud on välisekspertide kaasamise kulud (konsultatsiooni- või lektoritasu, sõidu- ja majutuskulud), koolitus- ja teabeüritustel, näiteks konverentsidel, seminaridel või koolitustel osalemise kulud (sõidu- ja majutuskulud, osalemistasud) Eestis ning teises Euroopa Liidu liikmesriigis ja koolitus- ja teabeürituste korraldamise kulud Eestis (välisekspertide tasud, sõidu- ja majutuskulud). Selleks, et rahvusvahelise koostöö kulud oleksid abikõlblikud, tuleb kirjalikult sõlmida enne taotluse esitamist koostöökokkulepe.

Lõike 8 kohaselt, kui projekti raames luuakse või täiendatakse olemasolevat kodulehte, võivad need kulud kokku moodustada kuni 1500 eurot. Kodulehe täiendamisega seotud kulud on abikõlblikud juhul, kui need on otseselt vajalikud projekti eesmärkide saavutamiseks. Näiteks võib olla vajalik lehekülje struktuuri muutmine või uuendamine selleks, et muuta koduleht

ligipääsetavaks nägemispuudega inimesele, näiteks viiakse kodulehekülj vastavusse WCAG 2.0 nõuetega¹³ ja seetõttu on tarvis kodulehe struktuuri uuendada. Projekti tarbeks uute lahenduste loomisel tuleb esmalt uurida, kas selleks on olemas vabatarkvara.

Määruse § 6 punktides 1–4 on loetletud abikõlbmatud kulud lisaks ühendmääruse § 17 loetletud kuludele.

Määruse §-s 7 sätestatakse projekti abikõlblikkuse periood. Projekti abikõlblikkuse periood on taotluse rahuldamise otsuses määratud ajavahemik, mil projekti tegevused algavad ja lõppevad ning projekti teostamiseks vajalikud kulud tekivad. Projekti abikõlblikkuse periood algab taotluse rakendusüksusele esitamise kuupäevast või taotluse rahuldamise otsuses märgitud kuupäevast ning lõppeb taotluses märgitud ja taotluse rahuldamise otsuses sätestatud kuupäeval, kuid mitte hiljem kui 31. oktoobril 2029. Taotleja ei tohi projektiga seotud tegevustega alustada ega võtta kohustusi nende tegevuste elluviimiseks enne rakendusüksusele taotluse esitamist, v.a § 5 lõikes 2 sätestatud kulud.

Lõige 4 sätestab, et projekti abikõlblikkuse periood kestab kuni 24 kuud, mida saab mõjuval põhjusel pikendada kõige rohkem kolme kuu võrra. Projekti pikendamisel peab taotleja saavutama projekti taotluse rahuldamise otsuses nimetatud eesmärgid. Projekti abikõlblikkuse perioodi pikendamise korral peab toetuse saaja projekti tegevused ära lõpetama hiljemalt 31. oktoobriks 2029.

Määruse §-s 8 kehtestatakse toetuse osakaal abikõlblikest kuludest ja piirsumma.

Lõike 1 kohaselt on toetuse minimaalne summa projekti kohta 200 000 eurot.

Lõike 2 kohaselt on toetuse maksimaalne summa projekti kohta 215 000 eurot.

Toetuse minimaalse ja maksimaalse summa määratlemisel on võetud arvesse projektide kestust ja koostöö nõuet. Kuna toetuse taotlemisel eeldatakse taotleja ja partneri(te) kaasamist ja koostööd ning tegevuste sünergiat ja mitmekesisust, siis ei oleks mõistlik ega mõjus nn väikeprojektide rahastamine. 200 000 eurost toetuse mahtu kuni 24-kuuliste projektide elluviimisel pidasid asjakohaseks ja optimaalseks ka kaasamisüritustel osalenud sihtrühmad. Maksimaalne toetuse summa on 215 000 eurot, mis annab taotlejatele mõningal määral eelarve planeerimisel paindlikkust ja võimaldab kogu taotlusvooru eelarvest toetada kuni 11 projekti.

Lõikes 3 täpsustatakse, et toetus projekti kohta on 100% projekti abikõlblikest kuludest, millest 70% moodustab Euroopa Sotsiaalfond+ toetus ja 30% riiklik kaasfinantseering.

Meetmete nimekirja kohaselt on meetme 21.4.2.2 „Meeste ja naiste võrdse majandusliku sõltumatuse toetamine ning soolise tasakaalu suurendamine kõigil otsustus- ja juhtimistasanditel“ kogueelarve 3 551 357 eurot (Euroopa Liidu toetus 2 485 950 eurot ja riiklik kaasfinantseering 1 065 407 eurot). Määruse „Soolise segregatsiooni vähendamine hariduses ja tööelus“ eelarve moodustab sellest 2 350 000 eurot (Euroopa Liidu toetus ja riiklik kaasfinantseering kokku).

Määruse §-s 9 sätestatakse, et antav toetus ei ole vähese tähtsusega abi ega riigiabi. Vastav analüüs on seletuskirja 3. peatükis.

¹³ <https://www.w3.org/TR/WCAG21/>.

Määruse 3. peatükis sätestatakse nõuded taotlejale, partnerile ja taotlusele.

Määruse §-s 10 sätestatakse nõuded taotlejale ja partnerile.

Lõige 1 sätestab taotlejale ja partnerile nõ üldised nõuded. Taotleja ja partner peavad olema Eestis registreeritud juriidilised isikud. Tagamaks, et nii taotleja kui partner ka reaalselt tegutsevad, kehtestatakse neile vastavalt vähemalt kolme ja ühe aasta pikkune majandustegevuse omamise nõue (lõige 2). Nimetatud tegutsemisnõuded on vajalikud, kuna tegemist on võrdlemisi pikaajaliste (kuni 24 kuud) ja suuremahuliste (toetuse summa ca 200 000 eurot) projektidega, mistõttu on oluline, et nii taotleja kui partner oleksid organisatsioonina juba teatud määral tõestanud oma institutsionaalset tegutsemisvõimekust, valdkondlikku pädevust ja usaldusväärset ning omandanud piisava siht- ja sidusrühmadega koostöö kogemuse. Partnerile on kehtestatud leebemad nõuded, et ka lühemat aega tegutsenud organisatsioonid saaksid avatud taotlusvooru toetusest osa, võimaldades samas projektidesse tuua spetsiifiliste siht- ja sidusrühmadega tegutsemise kogemuse.

Lõiked 3 ja 4 sätestavad nõuded taotleja ja partnerile toetatavate tegevuste kaupa. Määruse § 4 lõike 1 punktis 1 ja 2 toodud toetatavate tegevuste elluviimisel (soolise tasakaalu parandamine STEM ja EHW erialadel ja ametites) võivad taotlejaks olla haridusasutused, tööandjad ning personaliotsingu- ja arengu organisatsioonid ja hariduse ning personaliotsingu ja -arengu valdkondades tegutsevate isikute või organisatsioonide ja tööandjate nn katusorganisatsioonid ning soolise võrdsuse edendamise ekspertiisi pakkuvad organisatsioonid. Selliselt määratletud taotlejate asjakohasust on põhjendatud seletuskirjas eelnevalt, kus selgitatakse § 4 sätestatud toetatavaid tegevusi ja tegevuste sihtrühmi. Katus- ja erialaorganisatsioonide kaasamine võib olla vajalik ja kasulik tegevuste ulatuse ja mõjususe tagamiseks ning soolise segregatsiooni vähendamise koostöö edendamiseks. Selliste organisatsioonide all mõeldakse haridusasutusi, tööandjaid ja personaliorganisatsioone kui juriidilisi isikuid ühendavaid organisatsioone (nagu näiteks Tööandjate Keskliit, Kaubandus- ja Tööstuskoda, Eesti Infotehnoloogia- ja Telekommunikatsiooni Liit, Eesti Haiglate Liit vms) kui ka selliseid organisatsioone, kes ühendavad erialainimesi (nt Eesti Personalijuhtimise Ühing, Eesti Õdede Liit vms).

Määruse § 4 lõike 1 punktis 3 toodud toetatavate tegevuste elluviimisel (soolise tasakaalu suurendamine otsustamises ja juhtimises) võivad täiendavalt taotlejaks olla Eestis registreeritud poliitilised erakonnad (lõige 4). Selline täiendus on vajalik, kuna sooline tasakaal ühiskonna kõigil otsustamis- ja juhtimistasanditel puudutab ka naiste võrdset osalemist poliitikas ja erakonnad saavad oma tegevusega oluliselt mõjutada soolise tasakaalu saavutamist. Kui elluviidava tegevuse sisu on soolise tasakaalu suurendamine poliitikas, peab tagama tegevuste elluviimisel kooskõla erakonnaseadusega ja järgima erakonnaseaduse § 12¹ lg 3 põhimõtet, mille kohaselt on mh erakonnal keelatud kasutada erakonna või erakonna nimekirjas kandideeriva isiku valimiskampaania läbiviimiseks või selle teostamiseks avalikke vahendeid, välja arvatud käesoleva seaduse alusel makstavaid riigieelarvelisi eraldisi. See tähendab, et taotleja peab tegevusi kavandades ja ellu viies välistama olukorra, kus mõni poliitik või erakond saab tegevuste läbi nähtavust, mis võib olla käsitatav keelatud tuluna erakonnaseaduse § 12¹ lg 3 tähenduses.

Lõige 5 sätestab, et taotluse saab esitada ainult taotleja ja partneri(te) koostöös, st taotlust ei saa esitada taotleja ilma vähemalt ühe partnerita. Sellise koostöönõude kehtestamist on põhjendatud täpsemalt seletuskirjas § 4 toetatavate tegevuste all. Koostööd julgustatakse ka valikukriteeriumite kaudu. Vastavalt määruse lisas 1 toodud ekspertide hindamislehe vormile

hinnatakse enam kui ühe partneri kaasanud projektitaotlust kõrgemate punktidega. Kohustuslikult kaasatav partner peab vastama lõigetes 1-4 toodud nõuetele.

Lõige 6 sätestab, et taotleja võib soovi või vajaduse korral kaasata lisaks lõikes 5 nimetatud kohustuslikule partnerile ka sellise partneri, kes ei ole lõigetes 3 ja 4 nimetatud nõuetele vastav isik või organisatsioon (nt tööandja, haridusasutus vm), kuid kelle kaasamine projektitegevustesse võib olla vajalik ja põhjendatud konkreetse projekti tegevuste edukaks elluviimiseks ja eesmärgi saavutamiseks. Selline partner peab olema juriidiline isik, kes on enne taotluse esitamise kuupäeva tegutsenud vähemalt ühe aasta. Lõikes 6 sätestatud nõuetele vastavat partnerit ei pea kaasama, kuid vähemalt üks lõigete 1-4 nõuetele vastav partner peab projektis osalema.

Eelkõige peab taotleja ise tõendama, et tema ja kaasatud partner(id) vastavad määruses nõutud tingimustele. Taotluses on oluline kirjeldada projektiga seonduvat võimalikult selgelt ja täpselt. Samuti tuleb taotlejal RÜ nõudmisel anda täiendavat teavet, sest taotluse menetleja peab veenduma, et taotleja ja taotluses esitatud teave vastavad toetuse andmise tingimustele. Taotleja peab võimaldama taotluse menetlejal kontrollida taotluses nimetatud asjaolusid ka taotleja või partneri juures või kavandatava tegevuse rakendamise asukohas. Kui pärast taotluse esitamist taotluses esitatud andmed muutuvad või ilmnevad uued asjaolud, mis võivad mõjutada taotluse kohta otsuse tegemist, peab taotleja sellest taotluse menetlejat esimesel võimalusel teavitama.

Ühendmääruse § 3 lõike 2 punkti 1 kohaselt ei anta toetust projektile, kui taotlejal või partneril on varasema projekti raames finantskorrektsiooni otsuse kohaselt tagasimaksmisele kuuluv toetus tagasi maksmata. Siinkohal peetakse silmas eelkõige olukorda, kus toetuse tagasimaksmiseks ettenähtud tähtaeg on möödunud, sealhulgas ajatamisgraafiku alusel, kuid toetust ei ole ettenähtud mahus tähtaja jooksul tagasi makstud. Nõude mõte ei ole kohustada tagasimaksmisele kuuluvat toetust tagasi maksuma enne tagasimakse tähtaega, vaid sellega ajendatakse tagasimaksmisele kuuluvat toetust maksuma tagasi tähtajaks. Finantskorrektsiooni otsuse kohase tagasinõude olemasolu ja tagasimaksete tegemist saab kontrollida struktuuritoetuse registrist. Ühendmääruse § 3 lõike 2 punktis 2 nimetatud kehtiva karistuse puudumist on RÜ-l õigus karistusregistrist kontrollida. Isik loetakse karistatuks või tal on kehtiv karistus kuni karistusregistri seaduse alusel karistusandmete kustutamiseni ja arhiivi kandmiseni.

Taotlejal, partneril või tema seaduslikul esindajal ei tohi olla määratud kehtivat karistust karistusseadustiku § 209 (kelmus), § 209¹ (hanke kelmus), § 210 (soodustuskelmus), § 260¹ (Eestis ilma seadusliku aluseta viibivale välismaalasele töötamise võimaldamine), § 372 (tegevusloata ja keelatud majandustegevus), § 373 (ärikeelu ja teataval erialal ning ametikohal töötamise keelu rikkumine), § 379 (audiitor- ja erikontrolli tulemuste esitamata jätmine ja ebaõige esitamine) ega § 384 (maksejõuetuse põhjustamine) alusel. Ühendmääruse § 3 lõike 2 punkti 3 kohaselt ei tohi taotleja ja partneri taotluses nimetatud tegevusega seotud majandustegevus olla lõppenud ega peatunud, kui nad tegelevad majandustegevusega ning punkti 4 kohaselt ei tohi taotleja ja partneri maksu- või maksevõlg riigile koos intressiga olla suurem kui 100 eurot või see on ajatatud. Punkti 5 kohaselt, juhul kui see on asjakohane, on taotleja täitnud taotluse esitamise ajaks maksudeklaratsiooni ja majandusaasta aruande esitamise kohustuse. Punkti 6 kohaselt ei tohi taotleja ega partner olla pankrotis, likvideerimisel ega sundlõpetamisel. Punktis 7 sätestatakse, et taotleja ega partner ei tohi olla raskustes ettevõtja, kui nii on ette nähtud Euroopa Liidu õiguse kohaselt.

Määruse §-s 11 sätestatakse taotlusele esitatavad nõuded. Taotlus peab vastama määruses ja ühendmääruse § 4 lõikes 1 sätestatule, välja arvatud punkt 11, milles nimetatud nõue ei kohaldu Euroopa Sotsiaalfond+-i projektidele. Toetatavate tegevuste elluviimise koht peab olema Eesti, välja arvatud § 5 lõike 5 punktis 2 nimetatud tegevustega seotud kulud, mis võivad tehtud olla Euroopa Liidu liikmesriikides. Samuti sätestatakse, et partneri(te) kaasamisel on vajalik partneri kinnituskiri. Taotlus peab sisaldama lisaks ühendmääruse sätestatud kinnitustele ka volikirja alusel tegutseva esindusõigusliku isiku puhul volikirja ja partneri kaasamise korral partneri kinnituskirja.

Paragrahv 10 lõiked 3 ja 4 sätestavad, et taotleja ja partner võivad olla ainult teatud tüüpi organisatsioonid – näiteks haridusasutus, personaliotsingu ja -arengu organisatsioon, hariduse ning personaliotsingu ja -arengu valdkondades tegutsevaid isikuid ja organisatsioone tegevusalapõhiselt esindav mittetulundusühing, sihtasutus; vähemalt kümne töötajaga tööandja või tööandjaid esindav mittetulundusühing, sihtasutus; soolise võrdsuse edendamise teadmisi pakkuv organisatsioon, erakond. Selleks, et tõendada taotleja ja partneri vastavust § 10 lõigetes 3 ja 4 seatud tingimustele, esitab taotleja vastava kinnituse määruse lisa 3 vormil ja partner määruse lisa 4 vormil. Selline tõendamise vajadus tuleneb asjaolust, et mitte kõigi § 10 lõigetes 3-4 nimetatud organisatsiooni tüüpide kohta ei ole võimalik teha üheselt mõistetavat vastavuskontrolli avalike andmete (nt põhikiri, äriregistri tegevusala andmed) põhjal. Samuti võivad nimetatud organisatsioonide kategooriad omavahel kohati ka kattuda ning seetõttu on oluline ka määratleda, millises rollis taotleja või partner taotluse esitab. Seetõttu kinnitab taotleja lisa 3 vormil ja partner lisa 4 vormil, et vastab määruse § 10 lõigete 3 ja 4 nõuetele, nimetab, millisele nõudele ta vastab, valides organisatsiooni tüübi, ning kirjeldab, milline on tõendatav alus, mis kinnitab vastavust taotleja kinnituse vormil valitud organisatsiooni tüübile (nt Äriregistris nimetatud põhitegevusala EMTAK kood, põhikiri, tegevusluba, organisatsiooni tegevuse või valdkonnas ellu viidud varasemate projektide kirjeldus või muu asjakohane tõendatav alus ja viide sellele).

Taotluses tuleb põhjendada § 10 lõikes 6 sätestatud nõuetele vastava partneri kaasamise vajalikkust, st taotleja põhistab, kuidas ta kaasamine aitab projekti eesmärke täita.

Lõige 2 sätestab, et kui taotleja on projektile või projekti osadele tegevustele taotlenud toetust samal ajal mitmest meetmest või muudest riigieelarvelistest, ELi või välisabi vahenditest, peab taotleja esitama sellekohase teabe. Nimetatud säte sisaldab sama kulu topelt rahastamise keelu põhimõtet, mille kohaselt võib projekt saada toetust ühest või enamast ühendmääruses nimetatud fondist või ühest või enamast ühendmääruses nimetatud programmist ja muudest ELi vahenditest tingimusel, et kulu, mis esitatakse maksetaotluses toetuse saamiseks ühest fondist, ei saa toetust mõnelt teiselt fondilt või muult ELi vahendilt või riigieelarvest ega samalt fondilt teise programmi raames.

Määruse 4. peatükis sätestatakse toetuse taotlemise kord.

Määruse §-s 12 sätestatakse taotlusvooru avamise tingimused. Kuna taotluste esitamine ja seirearuannete esitamine toimub ainult struktuuritoetuse e-toetuse keskkonnas, puudub vajadus eraldi lisadena kinnitatavate vormide järele. Taotlusvooru tähtajast ja taotlusvooru eelarvest teavitatakse avalikkust ja sihtrühmi Riigi Tugiteenuste Keskuse kodulehel www.rtk.ee vähemalt 20 päeva enne taotlusvooru avamise päeva.

Määruse §-s 13 sätestatakse taotluse menetlemise nõuded. Taotluste menetlemise tähtaeg on üldjuhul kuni 60 tööpäeva RÜ-le taotluse esitamisest. Kui vastavuse kontrollimisel selgub, et

taotluses esitatud teave ei ole siiski piisav või mõni nõue ei ole täidetud, antakse taotlejale võimalus puuduse kõrvaldamiseks, sh lisateabe esitamiseks. Puuduste likvideerimiseks on aega kuni kümme tööpäeva, mille võrra pikeneb taotluse menetlemise tähtaeg. Kui taotleja kõrvaldab puuduse ettenähtud tähtaja jooksul, loetakse nõue täideks. Kui puuduste kõrvaldamise raames esitatud lisateave ei anna ikkagi alust lugeda nõue täideks, tehakse taotluse rahuldamata jätmise otsus.

Määruse §-s 14 on nimetatud taotleja, partneri ja taotluse nõuetele vastavuse tingimused. RÜ kontrollib taotleja ja taotluse nõuetele vastavust vastavalt ühendmääruse §-le 6, mille kohaselt kontrollitakse tähtajaks esitatud taotluse puhul taotleja, partneri ja taotluse nõuetele vastavust. Taotluses või sellega kaasnevates dokumentides puuduste esinemise ja lisateabe esitamise vajaduse korral pikendatakse taotluse menetlemiseks ettenähtud aega vastavalt ajale, mis on tarvilik puuduste kõrvaldamiseks või lisadokumentide ja -teabe esitamiseks. Taotlejat teavitatakse täiendamist või tõendamist vajavatest asjaoludest. Puudustega saadud nõue loetakse täideks, kui puudus kõrvaldatakse või lisateave esitatakse.

Kui taotlus, taotleja või partner ei vasta vähemalt ühele määruses toodud nõudele ning mittevastavust ei ole võimalik kõrvaldada, jäetakse taotlus rahuldamata.

Määruse §-s 15 on sätestatud projektide hindamine ning valikukriteeriumid.

Lõike 1 kohaselt hinnatakse nõuetele vastavaks tunnistatud projekte lõikes 1 sätestatud kriteeriumide alusel. Hinnatakse projekti kooskõla valdkondlike arengukavadega, mõju rakenduskava eesmärgi ja meetme eesmärkide saavutamisele, projekti põhjendatust ja selle kuluefektiivsust ning taotleja ja partneri suutlikkust projekti ellu viia. Samuti hinnatakse projekti panust strateegia „Eesti 2035“ näitajate saavutamisse. Kuigi määrus tervikuna panustab kolme näitajasse: 1) soolise võrdõiguslikkuse indeks; 2) hoolivuse ja koostöömeelsuse mõõdik; 3) ligipääsetavuse näitaja (vt määrus § 2 lõige 4), siis hindamiskriteeriumides hinnatakse projekti panustamist ainult kahte viimasesse. Seda põhjusel, et antud TAT-i puhul on soolise segregatsiooni vähendamine ja seeläbi soolise võrdsuse suurendamine projekti tegevuste otsene eesmärk, mille kaudu on neil mõju soolise võrdõiguslikkuse indeksi paranemisse (vt selle kohta selgitust ka seletuskirja § 2 lõike 4 juures). Kõik projektid peavad soolise võrdsuse eesmärgi panustama ning taotlused, mis sellesse ei panusta, ei kvalifitseeru rahastusele. Seega, kuna sooline võrdsus on projektide otsene eesmärk, siis ei hinnata seda projektide juures nõ horisontaalse teemana. Kokku on võimalik saada maksimaalselt 33 punkti.

Lõikes 2 sätestatakse, et RA koostab lõikes 1 nimetatud valikukriteeriumide alusel detailse taotluste hindamismetoodika, mis avalikustatakse RÜ veebilehel hiljemalt taotlusvooru väljakuulutamise teate avaldamise päeval.

Lõikega 3 sätestatakse, et nõuetele vastava taotluse hindamise protsessis osalevad kaks erapooletut, sõltumatut, usaldusväärset eksperti. Taotluste hindajad on põhjalikult kursis taotlusvooru eesmärkidega, tunnevad soolise võrdsuse ja soolise segregatsiooni olemust hariduses ja tööturul ning oskavad hinnata kavandatud tegevuste võimalikku mõju toetuse andmise eesmärgi saavutamisele. Taotlusi hindavate ekspertide valimise korraldab RÜ ja ekspertide nimekirja kooskõlastab RA.

Lõige 4 sätestab ekspertide sõltumatuse ning paneb ekspertidele konfidentsiaalsuskohustuse.

Lõikega 5 sätestatakse, et eksperdid annavad hinded konsensuslikult ning peavad esitama täidetud ja digitaalselt allkirjastatud hindamiselehe RÜ-le 14 kalendripäeva jooksul taotluse hindamiseks saamisest. Hindamiseks kasutavad eksperdid lisaga 1 kehtestatud hindamislehte.

Lõigetes 6–8 sätestatakse projektide valimise kord vastavalt projektile antud hinnete. Võrdse koondhindegaga projektide puhul eelistatakse projekti, mille lõike 1 punktis 2 nimetatud valikukriteeriumi hinne on suurem ehk eelisseisus on projekt, mille põhjendatust on eksperdid hinnanud kõrgemalt (projekti tegevuskava on selge, sekkumisloogika mõjus ja eesmärgipärane ning selle panus soolise segregatsiooni vähendamisele on suurem. Projekti tegevuskavas on hinnatud võimalikud riskid ja kavandatud maandavad tegevused.) Võrdsete näitajate korral eelistatakse taotlust, mis on ajaliselt varem esitatud.

Määruse §-s 16 nähakse ette taotluse rahuldamise tingimused.

Lõike 1 kohaselt kuuluvad rahuldamisele nõuetele vastavad taotlused, mis on § 15 lõikes 1 nimetatud valikukriteeriumide alusel saanud koondhindeks vähemalt 18 hindepunkti. Kui taotlus saab kasvõi ühes valikukriteeriumis hindeks 0 punkti, ei loeta projekti taotluse hinnangut positiivseks. Taotlusi rahuldatakse vastavalt hindamise käigus tekkinud pingereale. RÜ koostab ekspertide hindamistulemuste alusel arvutatud koondhinde põhjal taotluste lõpliku paremusjärjestuse, kus esimesel kohal on kõrgeima koondhinde saanud taotlus. Kui taotluste maht on suurem kui taotlusvooru eelarve vabade vahendite jääk, eelistatakse võrdse koondhindegaga taotluste korral taotlust, mille hindamiskriteeriumi „projekti põhjendatus“ hinne on suurem. Kui nimetatud kriteerium on võrdne, eelistatakse taotlust, mis on ajaliselt varem esitatud.

Lõikes 2 selgitatakse, et TRO-s täpsustatakse toetuse saaja õigusi ja kohustusi ning toetuse saamise tingimusi, sealhulgas märgitakse lisaks ühendmääruse § 8 lõikes 4 sätestatud projektis osalejate andmete kogumise kord ja ulatus. See tähendab seda, et taotleja tagab iga tegevuse puhul seireks, hindamiseks, finantsjuhtimiseks, kontrollimiseks ja auditeerimiseks vajalike andmete kogumise, sealhulgas tuleb vajaduse korral koguda andmeid üksikute osalejate kohta. Andmed tuleb salvestada e-toetuse keskkonna sündmuste infosüsteemis ning näitajaid puudutavad andmed jaotada soolise tunnuse alusel. Euroopa Komisjoni andmekorje nõuete täitmiseks kogub toetuse saaja osalejatelt, kellele andmekorje kohustus kohaldub, isikuandmed ulatuses, mis on vajalik registritest andmekorje tegemiseks (isikukood) ja mis ei ole olemasolevatest registritest ammendavalt kättesaadavad vastavalt korraldusasutuse juhendile. Osalejate andmeid kogutakse e-toetuse keskkonna sündmuste infosüsteemis.

Määruse §-s 17 nähakse ette taotluse rahuldamata jätmise tingimused.

Vastavalt lõikele 1 jäetakse taotlus rahuldamata, kui taotleja, partner või taotlus ei vasta määruses sätestatud nõudele. Nimetatud nõue on vajalik, sest mittevastavus võib selguda ka pärast taotluste hindamist.

Samuti ei rahuldata taotlust, kui taotluses esitatakse ebaõigeid või puudulikke andmeid või juhul kui taotleja mõjutab õigusvastaselt taotluse menetlemist (lõige 4).

Taotlus jäetakse rahuldamata, kui taotluse täielik rahuldamine ei ole võimalik taotluste rahastamiseks ettenähtud eelarve mahu tõttu, samuti juhul, kui taotluse täielik rahuldamine ei ole põhjendatud, arvestades taotletud toetuse summat, projekti tegevusi, tulemusi või eesmärki (lõige 3).

Vastavalt lõikele 2 võib RÜ jätta taotluse rahuldamata, kui taotluses esitatud ja taotluse menetlemisel kogutud teavet tervikuna hinnates selgub, et projekti eesmärgid on saavutatavad ka ilma toetust määramata.

Taotluste rahuldamiseks on seatud ka lävend taotluse kvaliteedile. Vastavalt lõikele 5 ei rahuldata taotlust, kui projekti koondhinne on vähem kui 18 punkti.

Määruse § 18 sätestab taotluse osalise rahuldamise korra. Määruse kontekstis tähendab taotluse osaline rahuldamine seda, et mõnda algse taotluse põhiesemeks olevat asjaolu, näiteks toetuse summat, projekti tegevusi ja tulemusi, ei toetata algses taotluses nimetatud ulatuses või kujul. Taotluse osalise rahuldamise otsus tehakse taotlejaga eelnevalt kooskõlastatult ning selles fikseeritakse, millises ulatuses taotlus rahuldatakse. Muutmisettepanek on põhjendatud näiteks juhul, kui projekti tegevused pole taotletavas mahus sobivad, vajalikud või piisavalt tõhusad ning kui taotluses nimetatud asjaolu muutmise tulemusel on projekti mõju meetme või selle tegevuse tulemusse põhjendatum. Selline ettepanek võib tugineda ekspertide konsensuslikule arvamusele. Muutmisettepanek võib olla ajendatud ka asjaolust, et taotluste rahuldamiseks kavandatud eelarve ei võimalda taotletud toetuse summat täielikult katta. Taotlejale pakutakse võimalust kaaluda, kas ta on nõus ka väiksema toetussummaga projekti ellu viima või vajaduse korral projekti muutma. Muudatusettepaneku tegemisel on RÜ-l kohustus taotleja ära kuulata. Kui taotleja ei ole nõus projekti muutma ehk kokkulepet ei saavutata, jäetakse taotlus rahuldamata.

Määruse 5. peatükis sätestatakse TRO muutmise ja kehtetuks tunnistamise kord.

Määruse §-s 19 nähakse ette TRO muutmise kord. TRO-d võib muuta RÜ algatusel või toetuse saaja sellekohase avalduse alusel.

Kui taotluse rahuldamise otsuses muutuvad ühendmääruse § 12 lõike 2 punktides 1–3 nimetatud asjaolud, kontrollitakse enne otsuse tegemist muudatuste asjakohasust ja vajalikkust ning vajaduse korral projekti vastavust § 15 lõikes 1 sätestatud valikukriteeriumidele.

RÜ-l on õigus keelduda TRO muutmisest või lõikes 2 nimetatud muudatuste aktsepteerimisest kui: muudatus seab kahtluse alla projekti oodatavate tulemuste saavutamise või projekti tegevuste lõpetamise abikõlblikkuse perioodil; muudatus ei ole kooskõlas määruses esitatud nõuetega; muudatus ei ole kooskõlas projekti sisu ja eesmärkidega või muudatust ei loeta põhjendatuks.

TRO võib muuta tagasiulatuvalt, kui see aitab kaasa projekti tulemuste saavutamisele ja muudatus on põhjendatud.

TRO muutmise otsustab RÜ kümne tööpäeva jooksul vastavasisulise avalduse saamisest, täiendavate asjaolude ilmnemise korral on RÜ-l õigus pikendada taotluse menetlemise tähtaega kuni kahekümne ühe tööpäeva võrra. Vajaduse korral kaasatakse hindamisse eksperte.

Määruse §-s 20 sätestatakse TRO kehtetuks tunnistamine. Otsuse täielikult või osaliselt kehtetuks tunnistamise alused tulenevad ühendmääruse §-s 14 või § 37 lõikes 7 sätestatust.

Ühendmääruse §-s 14 nimetatud asjaolud võivad olla täiendavalt ilmnenu asjaolud, mille kohaselt ei oleks taotlust rahuldatud või seda oleks tehtud osaliselt. Samuti võidakse TRO

kehtetuks tunnistada juhul, kui taotlemisel, TRO muutmisel või projekti elluviimisel ilmneb, et toetuse saaja ei täida projekti kestuse nõuet või ei saavuta kokkulepitud tulemust. TRO võidakse kehtetuks tunnistada ka juhul, kui toetuse saaja avaldust TRO-d muuta ei rahuldata ja toetuse saajal ei ole võimalik toetuse kasutamist ettenähtud tingimustel jätkata või kui toetuse saaja esitab avalduse toetuse kasutamisest loobuda. TRO tunnistatakse kehtetuks ka juhul, kui toetuse saaja või partner või tema seaduslik esindaja on toetuse taotlemisel või kasutamisel tunnistatud süüdi karistusseadustiku §-de 209–210, 372, 373, 379 või 384 alusel, samuti juhul, kui toetuse saajat või partnerit on karistatud karistusseadustiku § 260¹ (Eestis ilma seadusliku aluseta viibivale välismaalasele töötamise võimaldamine) alusel ja toetus on määratud 12 kuu jooksul enne ebaseadusliku töötamise võimaldamise avastamist või tuleb toetus maksta välja viie aasta jooksul ebaseadusliku töötamise võimaldamise avastamisest. Ühendmääruse § 14 lõige 3 sätestab käitumisviisi TRO kehtetuks tunnistamisel ja aluseta makstud toetuse tagasimaksmisel finantskorrektsiooni otsuse vormistamise nõuete kohaselt. Vastavalt ühendmääruse § 37 lõikele 7 on võimalik tunnistada TRO kehtetuks juhul, kui finantskorrektsiooni otsusega vähendatakse kogu TRO-s nimetatud toetust.

Lõige 2 sätestab, et toetuse saajal tuleb saadud toetus tagastada TRO kehtetuks tunnistava otsuse kohaselt.

Määruse 6. peatükis sätestatakse toetuse saaja ja partneri õigused ja kohustused.

Määruse §-s 21 sätestatakse toetuse saaja ja partneri õigused ja kohustused. Toetuse saaja õigusi ja kohustusi täpsustakse TRO-s.

Lõikes 1 sätestatakse, et toetuse saajal ja partneril on õigus saada RÜ-lt teavet ja selgitusi, mis on seotud määruses sätestatud nõuete ja toetuse saaja kohustustega.

Lõike 2 kohaselt peab toetuse saaja riigihangete korraldamisel lähtuma keskkonnaministri 29. juuni 2021. a määrusest nr 35 „Hankelepingu esemeks olevate toodete ja teenuste koskkonnahoidlikud kriteeriumid ja nende kohta riigihanke alusdokumentides kehtestatavad tingimused“, mille kohaselt on eesmärk vähendada riigihangetega¹⁴ ostetavate asjade ja tellitavate teenuste mõju keskkonnale ja soodustada keskkonnahoidlikkust¹⁵, pidades silmas toodete olelusringi ja selle keskkonnamõju. Määrusega on reguleeritud keskkonnahoidlikud kriteeriumid laiemalt levinud hangitavate esemete puhul: mööbel, puhastustooted ja -teenused, kontori IT-seadmed ning koopia- ja joonestuspaberid.

Määruse 7. peatükis sätestatakse aruannete esitamisega seotud tingimused.

Määruse §-s 22 sätestatakse toetuse kasutamisega seotud aruannete esitamise kord. Toetuse saaja on kohustatud esitama RÜ-le aruande projekti elluviimise kohta vähemalt üks kord aastas, kui TRO-s ei sätestata tihedamat aruande esitamise korda. Aruande esitamiseks tuleb toetuse saajal kasutada e-toetuse keskkonda. Samuti on toetuse saaja kohustatud esitama vastavalt RÜ nõudmisele projekti elluviimise kestel vahearuandeid.

Esitatud vahe- ja lõpparuannete puhul kontrollib RÜ 20 tööpäeva jooksul aruande registreerimisest e-toetuse keskkonnas, kas aruanne on nõuetekohaselt täidetud. Kui aruandes puudusi ei esine, kinnitab RÜ aruande. RÜ-l on õigus nõuda kümne tööpäeva jooksul aruande täiendamist, kui ta leiab, et esitatud info on ebapiisav.

¹⁴ <https://kliimaministeerium.ee/elukeskkond-ringmajandus/ringmajandus/keskkonnahoidlikud-riigihanked>.

¹⁵ <https://kliimaministeerium.ee/keskkonnateadlikkus>

Projekti lõpparuanne tuleb esitada 30 päeva jooksul projekti lõppkuupäevast, kuid mitte hiljem kui 17. jaanuaril 2030. a.

Määruse 8. peatükis sätestatakse toetuse maksmise tingimused.

Määruse § 23 sätestab toetuse maksmise korra.

Lõikes 1 sätestatakse toetuse maksmine tuginedes ühendmääruse § 27 lõikes 1 punktis 1 sätestatule, mis tähendab, et makse aluseks olev abikõlblik kulu on tekkinud ja tasutud. Ühtse määra alusel hüvitatavate abikõlblike kulude puhul makstakse toetust ühendmääruse § 28 lõikest 3 tulenevalt.

Toetuse maksete tegemisel lähtutakse ka ühendmääruse §-des 24–26 sätestatust ning käesolevas määruses ja TRO-s sätestatud kulude abikõlblikkuse arvestamise korrast ja maksete tegemist täpsustavatest tingimustest ja korrast.

Lõikes 2 täpsustatakse, et makse saamiseks nõutud dokumendid ja tõendid tuleb esitada üks kord kuus, kuid kõige harvemini üks kord kvartalis.

Lõikega 3 pannakse toetuse saajale kohustus esitada rakendusüksusele igaks eelarveaastaks toetuse maksete prognoos. Igal aastal tuleb toetuse maksete prognoos järgmise eelarveaasta kohta esitada 10. detsembriks. Eelarve aasta algab 1. jaanuaril ja lõppeb 31. detsembril.

Nimetatu võimaldab rakendusüksusel paremini toetuse makseid planeerida.

Määruse § 24 sätestab ettemaksete tegemise korra. Ettemaksete tegemist on reguleeritud ühendmääruse § 30 lõigetes 1–5. Ettemakseid ei tehta riigiasutustele, kuna neile on tagatud riigieelarvest sildfinantseerimise vahendid kassalise teenindamise eeskirja kohaselt. Ühendmääruse § 30 lõike 1 punkt 1 sätestab piirangud ettemakse suurusele, mis võib olla korraga kuni 40% projektile määratud toetuse summast. TAT-ga nähakse ette, et ühendmääruse § 30 lõikes 3 nimetatud ettemakse kasutamisperiood on 90 kalendripäeva ning selle aluseks on kuni kolmekuine rahavajaduse prognoos. Saadud ettemakse tuleb 90 kalendripäeva möödumisel vähemalt 80% ulatuses ära kasutada ning tõendavad dokumendid RÜ-le tähtaegselt ehk 15 kalendripäeva jooksul esitada, et saadud ettemakse lugeda makstud toetuseks ning tekiks eeldus järgneva ettemakse tegemiseks.

Määruse 9. peatükk sätestab finantskorrektsioonide tegemise ja vaiete esitamise korra.

Määruse §-s 25 kehtestatakse finantskorrektsioonide tegemise ja toetuse tagastamise kord. Finantskorrektsiooni otsus tehakse ja toetus nõutakse tagasi vastavalt ÜSS2021_2027 §-des 28–30 ja ühendmääruse §-des 34–38 sätestatule. Ühendmääruse §-des 34–36 on sätestatud finantskorrektsiooni tegemise ja tegemata jätmise alused ja finantskorrektsiooni protsendimäärad ning §-des 37 ja 38 on sätestatud finantskorrektsiooni otsuse vormistamise nõuded ja tingimused toetuse tagasimaksmise ajatamiseks.

Määruse §-s 26 viidatakse vaide esitamise erisustele.

Määrusel on neli lisa.

Lisa 1 on ekspertide hindamislehe vorm, mille alusel projekte hinnatakse.

Lisa 2 on partneri kinnituskiri (vorm).

Lisa 3 on taotleja kinnitus nõuetele vastamise kohta.

Lisa 4 on partneri kinnitus nõuetele vastamise kohta.

3. Riigiabi analüüs

Määruse alusel antav toetus ei ole riigiabi.

1) riigi vahendid

Määruse § 8 punkti 3 kohaselt antakse toetust 70 protsendi ulatuses Euroopa Sotsiaalfondist ja 30 protsendi ulatuses kaasfinantseeringuna Eesti riigi eelarvest.

Eeltoodust on riigi vahendite tingimus täidetud.

2) majanduslik eelis

Määruse raames toetatakse tegevusi, mis ei ole suunatud ettevõtluse edendamisele. Toetuse andmise raames rahastatavad tegevused ei ole majandustegevused, vaid tegemist on soolise võrdsuse edendamise ja hariduse ja tööturu segregatsiooni probleeme lahendava meetmega.

Toetuse andmine teenib eeskätt üldhuvi – soolise võrdsuse suurendamist ja soolise segregatsiooni vähendamist hariduses ja tööturul. Toetust antakse nt haridusasutustele, tööandjatele, personaliarengu- ja otsinguga seotud organisatsioonidele jt, et suurendada nende võimekust kujundada oma organisatsioonide töö- ja õppekeskkonda stereotüübivabaks ning soolist võrdsust toetavaks. Toetatavad tegevused on suunatud eelkõige nende organisatsioonide sisemise võimekuse, teadmiste ja oskuste kasvatamisele (nt teadlikkuse suurendamise tegevused, koolitused, personalipoliitika arendamine jms) ega ole seotud toodete või teenuste pakkumise või turukonkurentsiga.

Eeltoodust ei ole majandusliku eelise tingimus täidetud.

3) valikuline iseloom

Toetuse saaja valitakse avatud taotlusvooru alusel taotluste hindamise tulemusel. Määruse § 10 kohaselt § 4 lõike 1 punktis 1 ja 2 toodud toetatavate tegevuste elluviimisel võivad taotlejaks ja partneriks olla haridusasutused, tööandjad ning personaliotsingu- ja arengu organisatsioonid ja eelnimetatute katusorganisatsioonid ning soolise võrdsuse edendamise ekspertiisi pakkuvad organisatsioonid ning § 4 lõike 1 punktis 3 toodud toetatavate tegevuste elluviimisel võivad taotlejaks ja partneriks olla haridusasutused, tööandjad ning personaliotsingu- ja arengu organisatsioonid ja eelnimetatute katusorganisatsioonid, soolise võrdsuse edendamise ekspertiisi pakkuvad organisatsioonid ning Eestis registreeritud poliitilised erakonnad.

Meedet kohaldatakse Eestis registreeritud organisatsioonidele ja konkreetsetele ettevõtete ja organisatsiooni gruppidele, mis on sätestatud määruse § 10 lõigetes 1 ja 2.

Seega on valikulise iseloomu tingimus täidetud.

4) mõju konkurentsile või kaubandusele

Komisjoni riigiabi mõiste teatistes on selgitatud, et avaliku sektori toetus ettevõtjatele on EL-i toimumise lepingu artikli 107 lõike 1 alusel riigiabi üksnes siis, kui see „kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist“, ja ainult niivõrd, kuivõrd see „kahjustab liikmesriikidevahelist kaubandust“. Riigi võetud meede moonutab või ähvardab moonutada konkurentsi, kui see suudab parandada abisaaja konkurentsiseisundit võrreldes teiste ettevõtjatega, kellega ta konkureerib.

Määruse alusel antav toetus omab kohalikku mõju. Euroopa Komisjoni teatise 6 kohaselt komisjon on mitmel juhul leidnud, et teatavatel tegevustel on konkreetsete asjaolude tõttu üksnes kohalik mõju ja seetõttu ei mõjutanud need liikmesriikidevahelist kaubandust, näiteks teabe- ja suhtlusplatvormid, et lahendada töötuse probleemi ja sotsiaalseid konflikte varem kindlaks määratud ja väga väikeses kohalikus piirkonnas. Kuigi määruse elluviimisel ei valmistada teabe- ja suhtlusplatvormi on määruse alusel tehtavad tegevused suunatud töötuse probleemi lahendamisele – vähendada soolist segregatsiooni – ja seda ühes konkreetses Euroopa Liikmesriigis (Eestis).

Seega ei ole mõju konkurentsile ja kaubandusele tingimus täidetud.

4. Määruse vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrus on vastavuses Euroopa Liidu õigusega.

Määruse koostamisel on arvestatud järgmiste Euroopa Liidu õigusaktidega:

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1060/2021, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta, ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika suhtes kohaldatud finantsreeglid;
- 2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1057/2021, millega luuakse Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1296/2013.

5. Määruse mõjud

Sotsiaalne mõju

TAT tegevused aitavad suurendada soolist võrdsust, vähendades naiste ja meeste koondumist erinevatesse valdkondadesse nii hariduses kui tööturul, edendades mitmekülgsemaid eneseteostusvõimalusi ning stereotüübivabasid kutse- ja haridusvalikuid. Soolise segregatsiooni vähendamine aitab vähendada soolist palgalõhet, suurendada tööjõupakkumist Eesti ühiskonna ja majanduse jaoks olulistest ning kõrge tööjõuvajadusega IKT ja EHW valdkondades, soodustades seeläbi tööjõu potentsiaali paremat rakendamist.

Tegevused suurendavad haridusasutuste ja tööandjate võimekust soolisi setereotüüpe ennetada ja soolist võrdsust edendada. Soolise võrdsuse edendamine on soolise võrdõiguslikkuse seaduse kohaselt haridusasutuste ja tööandjate kohustus ning tegevuste elluviimine aitab kaasa seaduse paremale rakendumisele ning naiste ja meeste võrdsele positsioonile nii hariduses kui tööturul, sh otsustamises ja juhtimises.

Mõju majandusele

Sooline segregatsioon on negatiivsete tagajärgedega nii inimese jaoks (väiksem majanduslik iseseisvus, piiratud valikud hariduses ja tööturul, stereotüüpide alalhoidmine) kui ka ohustab majanduse kestlikku arengut. Segregatsioon pärsib kiiret reageerimist muutuva tööturu ja ühiskonna vajadustele, raskendab vajalike pädevustega töötajate leidmist ning on ühiskonnale kulukas. OECD 2022. aasta raport toob välja, et Eesti jääb ühiskonnas valitsevate püsivate sooliste erinevuste tõttu igal aastal ilma märkimisväärselt majanduskasvust. Kõige suurem majanduse kasvupotentsiaal peitub raporti kohaselt naiste ja meeste erialaste erinevuste vähendamises tööturul. Soolise segregatsiooni vähendamine võiks OECD hinnangul tuua 2050. aastaks Eestile ligi 10% SKP kasvu elaniku kohta.

Regionaalareng

Määruse raames kavandatud tegevuste mõju piirkondade regionaalarengule on kaudne. Sooline segregatsioon hariduses ja tööturul ei ole ühe regiooni spetsiifiline probleem, vaid mõjutab haridusasutusi ja tööandjaid ning neis õppivaid ja töötavaid inimesi üle Eesti.

TAT tegevused ei panusta seega otseselt regionaalarengusse, kuid soolise segregatsiooni vähendamist toetavad tegevused aitavad edendada eri regioonide elanike ja töötajate eneseteostus- ja tööturuvõimalusi ning pikemas plaanis vähendada palgalõhet. Mitmekülgsemate haridus- ja kutsevalikute edendamine aitab paremini ära kasutada kogu tööjõu potentsiaali ning kaudselt vähendada piirkondlikke tööjõupuuduse probleeme, aidates suurendada teatud vajalike oskuste (eelkõige EHW ja IKT erialad) omandamist nii naiste kui meeste seas.

Toetust saavad taotleda TAT sihtrühmad kõigis Eesti piirkondades ning läbi taotlusvoode avamise teavitus- ja nõustamistegevuste innustatakse taotlejaid kõigist Eesti piirkondadest projektide läbiviimises osalema.

Võrdsed võimalused, sooline võrdsuslikkus ja ligipääsetavus

TAT peamine eesmärk on vähendada soolist ebavõrdsust ning selleks viiakse ellu otseselt soolise ebavõrdsuse vähendamisele suunatud tegevusi. TAT tegevused on käsitatavad soolise ebavõrdsuse vähendamise erimeetmena – nende peamine eesmärk on vähendada sooliste stereotüüpide negatiivset mõju, suurendada soolist võrdsust hariduses ja tööturul ning vähendada soolist palgalõhet. Tegevuste põhjendatus ja kaasnev positiivne mõju soolisele võrdsuslikkusele on põhjalikult lahti kirjutatud TAT eelnevates peatükkides.

Sekkumiste ettevalmistamisel ja rakendamisel arvestatakse nende võimaliku mõjuga võrdsusele, kaasamisele ja mittediskrimineerimisele ning vajaduse korral kohandatakse tegevusi olukorrast lähtuvalt.

Tegevuste planeerimisel ja elluviimisel arvestatakse, et sihtrühma kuuluvad inimesed võivad olla nt liikumis-, nägemis-, kuulmis- või intellektipuudega, mistõttu jälgitakse tegevuste elluviimisel, et osalejatele oleks tagatud ligipääs tegevustele olenemata nende erivajadusest. Tegevuste kavandamisel arvestatakse erinevatesse vähemusrühmadesse (nt eri vanuses, rahvusest, erivajadusega) kuuluvate naiste ja meeste erinevate kogemuste, võimaluste ja vajadustega ja püütakse kõrvaldada neid takistusi, mis neil on tegevustes osalemisel, sh ristuvatest ebavõrdsustest tulenevad.

Elu- ja looduskeskkond

Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava DNSH analüüsi kohaselt ei oma meede olulist kahju kliima- ja keskkonnanäesmärkide saavutamisele ning seega puudub vajadus täiendavate leevendusmeetmete kehtestamiseks. Toetatud tegevused ei tohi suurendada negatiivset keskkonnamõju. Tegevusteks vajalike teenuste ja toodete hankimisel tuleb järgida kohustuslikke keskkonnanahoidlike riigihangete põhimõtteid. Toetatud tegevuste elluviimisel lähtutakse keskkonnanahoidlikkuse põhimõtetest, näiteks koolituste jm ürituste korraldamisel, toitlustamise ja transpordi planeerimisel kui ka materjalide (trükised, meened, nimesildid) kasutamisel ja teabe vahendamisel (digiprügi vältimine).

Andmekaitsealane mõjuhindang

Tegevuste elluviijal on reeglina kohustus koguda osalejate andmeid, mis on nimetatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1057 artiklis 17 ning I ja II lisas vastavalt ÜSS2021_2027 § 19 lõikes 3 sätestatule ning ta peab need esitama RÜ-le.

Osalejate inimeste kohta tuleb koguda isikuandmeid, mis on vajalikud tegevuste elluviimisel ning õigusaktides ettenähtud andmekorje ja TAT järelevalve teostamiseks (ÜSS2021_2027 § 19 lg 1).

Isikuandmed kogutakse tegevustes osalemise nõusoleku alusel ning tegemist on väikese riivega andmetega ainult toetatavatesse tegevustesse registreerumise korral. Kogutavateks andmeteks on osaleja nimi, asutuse/organisatsiooni nimetus, ametinimetus, vajadusel kontaktandmed ning tegevuses osalemist kinnitav (digi)allkiri.

Tegevuste elluviija töötleb isikuandmeid kooskõlas kehtivate õigusaktidega, sealhulgas kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EÜ) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ning selliste andmete vaba liikumise ja direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta, ja rakendavad asjakohaseid meetmeid, et kaitsta isikuandmeid juhusliku või ebaseadusliku hävitamise, juhusliku kaotamise, muutmise, lubamatu avalikustamise või ligipääsu eest.

6. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse alusel rahastatavad kulud kaetakse ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava meetmete nimekirja meetme 21.4.2.2 „Meeste ja naiste võrdse majandusliku sõltumatuse toetamine ning soolise tasakaalu suurendamine kõigil otsustus- ja juhtimistasanditel“ raames, mille kogueelarve on 3 551 357 eurot (Euroopa Liidu toetus 2 485 950 eurot ja riiklik kaasfinantseering 1 065 407 eurot). Käesoleva määrusega kavandatava tegevuse elluviimiseks on kasutada Euroopa Sotsiaalfondi toetust summas 1 645 000 eurot, millele lisandub riiklik kaasfinantseering summas 705 000 eurot. Seega on kogu abikõlbliku tegevuse eelarve planeeritud kokku 2 350 000 eurot.

Meetme rakendamine vähendab soolist ebavõrdsust ja segregatsiooni hariduses ja tööturul. Sellega kaasnevalt võib määruse rakendamise eeldavateks tuludeks kaudselt lugeda suureneva maksutulu ja sotsiaalkulutuste vähenemise. OECD hinnangul võiks soolise segregatsiooni vähendamine tuua 2050. aastaks Eestile ligi 10% SKP kasvu elaniku kohta.

7. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras kolmandal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

8. Määruse eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu saadeti kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu Rahandusministeeriumile, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile, Haridus- ja Teadusministeeriumile ja Kliimaministeeriumile ning e-posti teel Riigi Tugiteenuste Keskusele ja Ühtekuuluvuspoliitika fondide võrdõiguslikkuse kompetentsikeskusele. Samuti edastati eelnõu EISi kaudu arvamuse avaldamiseks ühtekuuluvuspoliitika 2021–2027 rakenduskava seirekomisjonile ja Euroopa Komisjonile. Esitatud märkustega arvestamine nähtub seletuskirja lisast.

Seletuskirja lisad:

1. Põhiõiguste hartaga ja puuetega inimeste õiguste konventsiooniga arvestamise kontroll-leht;
2. Riskide hindamine;
3. Kooskõlastustabel.